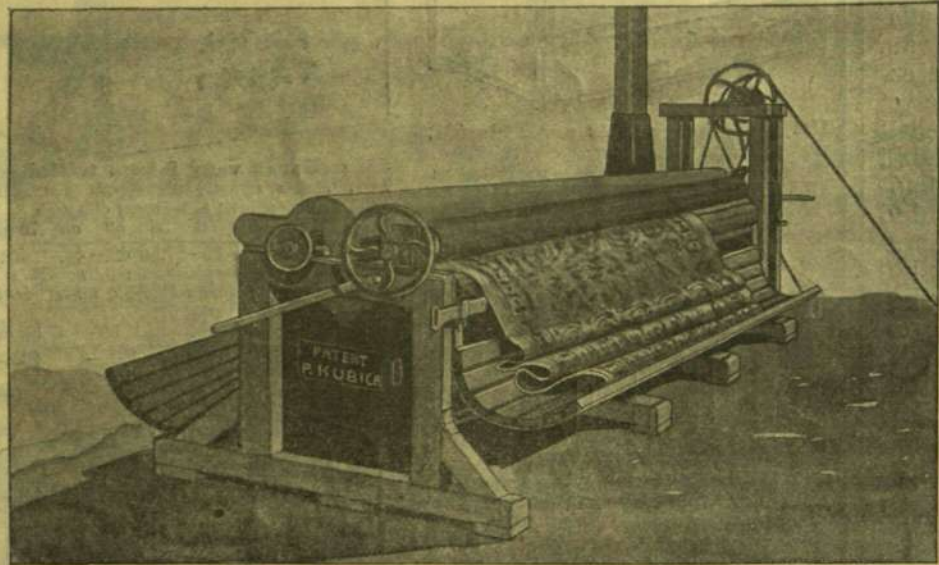

KERBER HENRIK

villanyerőre berendezett
szőnyegporló, megóvó
és javító intézete.

Telep VIII., Nap-u. 10. Iroda: VIII., Gyöngyösi-utca 7.

Elvállal lelkiismeretes és pontos kiszolgálás mellett
szőnyegtisztítást, megóvást és javítást.

Szőnyeg-megóvásra száraz és —
szellős helyiséggel rendelkezem.

Ugyazint elvállal ablak-, lakástisztítást, szobabeerendezést,
valamint lakások pormentesítését és biztos fűrengmentesítését.

Telefonértesítésre (telefonsz. 53—55) azonnal hához küldök.

23. SZ. 1909. (56. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ

HOITSY PÁL.

FŐMUNKATÁRS

MIKSZÁTH KÁLMÁN.

BUDAPEST, JUNIUS 6.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 40 fillér.

Előfizetési
feltételek:

Egész évre — 16 korona.
Félévre — 8 korona.
Negyedévre — 4 korona.

A «Világkronika»-val
negyedévenként 80 fillérrel
több.

Külföldi előfizetésekre a postailag meg-
határozott viteldíj is eszandó.

A KÉKSZAKÁLLÚ HERCZEG.

Irtá Pekár Gyula.

I.

Az antik mythologiák rég eltűntek az istenek
alkonyában, elhagyatva a régi hitek Olim-
pusai, de a mythosz-teremtő hajlam azért,
szerencsére, nem halt ki az emberiségből. Éb-
ren van az, mert ösztönként gyökerezik bennünk,
tovább terem, csak újabb a világ haladásá-
val e teremtés másként nyilatkozik meg. A régi
mythologiák mind csak vallási alapon képződ-
tek, holott az, a mit én «modern mythológiá-

lesz a női nem üldözöjévé, a míg csak a le-
genda köszöbra pokolba nem taszítja... Nos,
ép mint az asszonyok üldözöjé kell kiemel-
nem itt Don Juant, — van ugyanis a modern
mythológiának egy másik, még szörnyűbb hőse,
ki e réven rokona, hogy úgy mondjam, kis-
öcsese neki: a Kékszakállú herceg.

Lássuk csak kissé ezt a furcsa atyafiságot.
Hát tényleg egy kor, egy világnézet, és —
spanyol-francia különbséggel — egy latin faj
szülöttei mind a ketten. A sötét középkor
folyamán úgyszólván egyszerre lép a nők lelki
és testi két hóhéja a világ elé. Első kérdé-

sünk mindjárt: honnan ez antagonizmus, mely
a férfit a női esküdt ellenségévé avathatta?
Mindjárt magától fog kinálkozni a válasz, de
hogy a Kékszakállú herceg szereplését meg-
érthessük, előbb pillantsunk kissé hátra az
előzményekre. Nem a férfiak, hanem az asz-
szonyok történetébe. Mert hisz Don Juan és
a Kékszakállú herceg csak a férfigóg ellen-
zékét, boszúérzetét képviselik a női szabadság-
harcz történetében, — annak ép legkritiku-
sabb pillanatában.

Csak e női szabadságharcz főbb momen-
tumaira vessünk egy pillantást. Ezredéves világ-

küzdelem ez asszony és férfi
közt: ott folyik le a világhis-
tória eseményeinek a felszine
alatt. Tudjuk, hogy a nő az an-
tik világban mindvégig szolgál-
tájaként élte, ki örökre gyám-
ság alatt áll, — előbb az apja,
aztán a férje, később a fia, eset-
leg az unokája gyámsága alatt.
Szerényítő helyzet; többször lá-
zadnak ők e nyűg ellen, ily lá-
zadás az amazonok s a Sappho
hetáirának a fellépése, — de
igazában csak a kereszténység-
gel jó megváltás az asszonyok
számára. A kereszténység kon-
cedál először lelket a nőnek; a
szeretet, könyörület új hite az
elnyomottakkal együtt hozzá és
neki is szól. Nemesak, — hanem
szemben előbbi elnyomottságával,
mindjárt diadalmos polezra emeli
az asszonyt. A szeretettel együtt
felmagasztalja szerelmét is, —
és micsoda biztosítékai vannak
ennek! A Boldogasszony anya-
sága úgyszólván szentté teszi
minden nő anyaságát s a Mag-
dolna példája bocsánatot biztosít
a szerelemmel vétkezett meg-
rököknek. Egyszerbe mesésre nő
az egykori rabslolga hatalma; ő
segíti diadalra az új hitet s a
keresztény római pénzeken csak-
hamar megjelenik a császárok
képe mellett a császárnék pro-
filja is. Már beavatkoznak a kor-
mányzásba, sőt a bizánci Theo-
dorákban a világhatalmat ragad-

GILLES DE RAIS FRANCOZIA MARSALL (1404-1440), A KÉKSZAKÁLLÚ HERCZEG EREDETILEG.

RÓZSATEJ

kitűnő teint-ápolószert
fiatalos nedséget kölesből a bőrnek.
balzsamszappan hozzá

OSAN kitűnő fogápoló szál-
viz K. 1.76, fogpor 88 f.

TANNINGENE hajfestő szer 5 K

Hetekig megmarad és nem engedi festékét.
Sötétzőkőre, barnára és feketére

ANTON J. CERNY, Wien, levélezim
XVIII. Carl Ludwigstr. 6. Leraktár I. Maximilianstr. 9.
Raktár: gyógyszerárakban, parfümeriákban stb.

SZOBRÁNCZ

GYÓGYFÜRDŐ Ungmegyében.

Glaucos, hideg, kén, és viz. Gyomor- és máj-
betegség magyar Karlsbadja.

Fürdőidény: május 15-től szeptember 15-ig. Előidény: május
15-től június 1-ig. Utóidény: szeptember 1-től szeptember 15-ig.
30 % árengedménnyel a lakásoknál.

Ez a maga nemében páratlan gyógyviz, mint ivógyógyászati biztos
segélyt nyújt gyomor- és bélhajoknál s alhasi pangásoknál, makacs
székrekedéseknél enyhén, oldólag hat, májajókál, epehókok és epe-
kövekre oldólag hat. Vértórásiásoknál, szédülések, hidegek, guttae
rohamoknál vértörlő, felszívólag hat, csúszos és körszvényes hán-
tatoknál e kör okokra érjék terjedőre, elszakadások az ízületek-
ben, azok oldására és kiküszöbölésére hat. Kövérség, szívélhajo-
dás ellen, cukorbetegségek, veséjajókál úgy a cukor-, mint
a fehérjékiválasztás gyorsan és kedvezően befolyásolja.

Mint fürdő különféle izadmányokat, daganatokat, ízületi és csont-
bántalmakat, csontszét kevéződen osztja, Görvélykóros daganatok,
fekélyek ellen, méh és méh közötti izadmányok, hashártya izadm-
mányok felszívódását elősegíti, a legkülönfélébb makacs idült bór-
betegségek ellen bámulatos gyorsan hat.

Vasúti állomás: az Alföldi és Pest felől jövőeknek Ungvár,
a felvidék és illetve Kassa felől jövőeknek Nagy-Mihály, honnan ké-
nyelmes bérkocsikon 1 és 1/2 óra alatt elérhető.

A viz ottthon is sikerrel használható. Ár: egy nagy láda 40 üveg-
gel 20 kor., kis láda 20 üveggel 11 kor. A viz a vasuton szállítási
kedvezményben részesül.

Megrendelések és indokozások: «Szobráncz gyógyfürdő
igazgatóságának Szobráncz gyógyfürdő» címzendők. Posta-
és távrend-állomás helyben. A fürdő igazgató-irodá: Dr. Rassay
Gábor Lajos.

A fürdő igazgatósága.

Kwizda-fele Restitutions-fluid

mosóvíz lovak számára

Szövődjegy, címke és csomagolás védve.

Egy üveg ára 2 K 80 f.

40 év óta az udvari- és verseny-
istállóban van használatban na-
gyobb strapáknál elő- és uteró-
stólul, inak merevségénél,
stb. az idomításnál kiváló
munkára képesíti a lovakat

Kwizda-fele
Restitutions-fluid
csak a mellékelt
védjeggyel va-
ló. Képes ár-
jegyzéket ingyen
és bérmentve

Főraktár: Török József gyógy-
szerész, Budapest, Király-u. 12.
és Andrássy-ut 26.

Páratlan és csodás hatású arczséptő és
finomító a Földes-féle

Margit-crème

főúri körökben használt készítmény. Zsirtalan,
ártalmatlan, rögtön szépt. Az egész világon kap-
ható 1 és 2 koronás tegelyekben. Margit-szappan
70 f., Margit-poudre 1 K 20 f., három színben kap-
ható. Tessenék a záróvédjegyre ügyelni és csak
eredeti készítményt elfogadni, melynek ártalmat-
lanságáért és kitűnő hatásáért felelősséget vállal

..... a készítő

FÖLDES KELEMEN gyógyszerész Aradon.

MOST ÉS MINDIG,

egyszeri és állandó használatnál
egyarant a legkitűnőbb
hashajtószer a Califig,
mert föltétlenül hatásos s emellett oly
enyhe, hogy még a leggyengébb ter-
mészetű ember, asszonyok és gyer-
mek is biztá használhatják.
Ideális bél és gyomortisztító a
«Califig» s ezért egy háztartásból
sem szabad hiányoznia.

Kapható minden gyógyszerárakban. Nagy üveg 3 kor. Kis
üveg 2 kor. Figyeljünk vásárlásnál a védjegyre.

CALIFIG

Öv és kézitáska

pénz-, szivar- és levéltárcza
különlegességeket állandóan
raktáron tart

CSÁNGÓ bőrdíszmű-készítő
Budapest, IV., Múzeum-körút 3.

Legjobb! Divatos szabás!
Elegáns, izléses kivitel!

BEDŐ JÓZSEF

főúri cipész

Budapest, IV., Váci-utca, Városház-tér ideiglenes áruház.

Készíturi és női CZIPŐ különlegességeket,
sport- és dísz-csizmákat.

+Soványág.+

Szép telt alakot, gyönyörű ke-
belt 6-8 hét alatt érthet el a
törv. védett «Büsteria» név
arany éremmel (Páris 1900,
Hamburg 1901, Berlin 1903)
kitüntetett orientális eróporunk
használatát áll. 30 fontnyi hi-
zásbiztosítva. Ártalmatlan. Fel-
tétlen reális, nem szelídleges.
Sok elismeréssel. Dob-vz hasz-
nálati utasítással 2 marka.
Postautóvívnyon v. utánvétellel
(portó külön) Egyenesítes
Institut D. Franz Steiner
& Co Berlin 57. Königsplatz-
strasse 66. Budapestben kapható:
Török Józsefnél, Király-u. 12

FIGYELEM!!!

50,000 pár cipő! 4 pár cipő csak K 7.50

Több nagyobb gyár firtéskepte-
lessége következtében megbiztatam
nagyobb mennyiség árának elad-
ására melyen előállítási áron alul.
Eladók tehát 2 pár úri, 2 pár női
fűzős cipőt jól elkészítve, elegán-
san kiállítva összesen 7 K 50 fill-
ért. — Nagyság csemetimerekben
adandó meg. — Kúldes utánvétellel.
S. URBACH cipő-kiadó
Krakau 88. Kicsértés meg-
engedve, vagy a pénzt visszaadom.

Szép kebelt szer-
zeni, ma már nem ké-
pez titkot a hölgy-
világ előtt, a mióta
a «Pillules Ori-
entales» (ke-
leti labdacsek)
csodálatos ha-
tása ismeretes.
Ezek a pillulák
azon tulaj-
donsággal
bírnak,
hogy a
kebelt kifejlesztik, megszilárdítják
és újalakítják, ép úgy a nyak és
vállcsontok üregét megszüntetik
az által, hogy a kebelnek kezes
teltségét kölcsönözik a nélkül,
hogy a derekat kibővítenék. A
keleti pillulák főleg keleti as-
ványkivonatokból készülnek s az
ártalmatlan szertől teljesen mente-
sek. Hatását nem szabad hasonlí-
tani más külső vagy belső hasz-
nálatra szolgáló szerrel össze-
vetni. Egy több mint 20 évi
eredmény a Pillules Orienta-
les hírnevét megerősítette any-
gy, hogy egy a fiatal leányok
mint az asszonyok az egyedül
eszköze arra, hogy telt s szilárd
kebelre legyen szert. Könnyű és
diszkrét kezelés, tartós eredmény
már 2 havi használat után. Egy
üvegeske használati utasítással
6.45 kor., utánvétellel 6.75 kor. Fő-
raktár Budapestben Török József
VI., Király-utca 12. Prágában
Fr. Wittek & Co. Wassergasse 19

Ha fáj a feje

ne tétovázzék, hanem
használd azonnal Beretvás-pastillát

mely 10 perc alatt a legmakacsabb migráint és fejfájást elmulasztja. — Ára 1 Korona 20 fillér. — Kapható minden gyógyszerárakban.
Készíti Beretvás Tamás gyógyszerész Kispesten. * * * * * Orvosok által ajánlva. — Három doboznál ingyen postai szállítást.

ják kezükbe. Csuda-e, ha — tán boszúkép — először is visszaélnék e hatalommal? De bármit tegyen is az asszony, szabadságharcza folyamán, ő ezentúl csak emelkedhetik. Halad előre diadalmasan. Az egyház máris fél bú-bájától, s «eredendő bűnnek» káromolja a szerelmét, de hiábavaló ez: a bizantin századok orgiája után a nő még magasabbra hág az új ezredév hajnalán. Minden tisztaság eszményévé, földi Madonnává lesz a troubadour-századok költészetében. Mesés kor, megszületik az udvariasság, s a lovag, a férfi legyőzött borul le egykori rabszolgája elé. De nem elég ez, ezután jön még az apothéozis. Dante meglátja Beatrixot, Petrarca Laurát, s e két költőkirályban teljessé lesz a férfi alázata a diadalmas «örökasszony» előtt.

Hát sok ez a dicsőségből, kell erre visszahatásnak jönni. Jön is, — figyeljük csak az eseményeket. Az egyház kezd, mondván: «vigyázzatok, nem angyal a nő, hanem boszorkány, ki az ocsmány ördögnek a szövetségese, — tűzre vele!» Petrarcaval nemde a XIV. század második harmadában vagyunk? — nos pár évtized múlva kezdik már gyűjteni a boszorkány-máglyákat a nők ellen s ugyanekkor, 1380 táján, lép fel Sevillában a hírhedt Don Juan Tenorio. Most, úgy-e, már tisztán áll előttünk, mit jelent a Don Juan-legenda eredeti hősenek a fellépése. Egy szóban azt jelenti, hogy a megszegyenített férfi lázad egykori rabszolgájának, a nőnek a diadala ellen. Dühös, hogy nem rendelkezhetik többé kénye szerint a felszabadult asszony-nyal, dühös, mert nem parancsolhatja többé szerelmét. Mit tesz? A maga fegyvereivel, a szerelemmel támadja meg a nőt: *érdemesnek tartja őt mint egyenrangút és ellenfelet meghódítani*. De siessünk odább még pár évtizeddel, lépünk át a XV. századba: a küzdelem férfi és nő közt most csúcsosodik ki monumentálisra. A nő szem most állítja világ elé mindenhatóságának legrejtélyesebb csodáját, az *Orléáni Szűzet*, s ugyanekkor az ő közvetlen közelében, mint Jeanne Darc kortársra lép fel az asszonyok hőherja, a Kékszakállú herceg! Különös találkozás az eseményeknek, de még különösebb, (árulunk el már előre is ennyit) hogy a Kékszakállú legendájának eredeti hőse még ismert is az Orléáni Szűzet, sőt gárda-kapitánya is volt!... De nézzük most e koincidenzia jelentőségét, nézzük a Jeanne Darc szereplését a nő szabadságharcának a szempontjából. E szereplés egy szóban a férfivilág leghallatlanabb kudarcza: jön egy tizenhét éves parasztleány, ki angol tábornokokat győz le, francia marsallokat szegényít s koronázó aktusával egy valóságos királyt aláz meg! Mesébe való, szinte hihetetlen ez, de valljuk be, annál érthetőbb teszi a szegény leány későbbi sorsát. Elfogják, névleg politikai pörbe vonják, ám ürügy ez csak, mondjuk ki nyíltan: a megsértett férfigőz, az, mely a boszorkányság gyáva vádjával máglyára küldi őt. Ez a kor ellenséges hangulata a nővel szemben s tegyük hozzá, csak ily kor hozhatta létre az asszonyirtó Kékszakállú herceg legendáját.

II.

Am más a legenda és más a valóság. A legenda mese és mindig hazudik, de a hazugság még is egyetemesebb igazságot képvisel az alapjául szolgáló konkrét tényeknél. Ép mert népek és egész korok meggyőződését hamisítja rá az egyesek ténykedésére. Ki ez a Kékszakállú herceg? Lássuk előbb a legendát, vagyis helyesebben azt a már gyermek-mesévé lett Perrault-féle történetet. Egy Raoul nevezetű kékszakállas zsarnok lovagot látunk magunk előtt, ki elátkozott várában boszút esküszik a női nem ellen. Hat asszony elpusztítása után ép gyanútlan, új fiatal feleséget hoz a házhoz s a mézes hetek után mindjárt a szokásos fogással próbálja törbe ejteni őt. Utazás ürügye alatt távozik, de előbb egy kulesot biztatására, mondván, ki ne merje nyitni vele a titkos szobát, különben halálra. Persze a fiatalasszony nem tud kíváncsiságának ellentállni, benyit, meglátja az előbbi hat feleség hulláját s kétségbeesik. A hazatoppán zsarnok már-már kardot emel a szerencsétlenre, midőn testvérei még idejében érkeznek a vár alá, hogy a szörnyet kivégez-

zék. Ez a nagy asszonyirtó közmondásossá vált típusa, a hogyan őt a francia meséből minden nemzetek átvették.

Keressük azonban most a mese igaz magvát. Tudjuk jól, hogy a legendák nem egy alakból, hanem rendszeren több analóg hős összeolvasztásából szoktak keletkezni. Ez összeolvasztást a népképzelem hajtja végre és pedig oly módon, hogy a mellékalakok virtusát a legkicsusosodóbb hősré ruházza át. Legszembetűnőbb ez ép a Don Juan-legenda kialakulásánál. Don Juan Tenorio, a hogy ma látjuk, voltaképp négy más hódító szivott fel nimbuszába: Don Juan Albarren-t, Don Juan Salazar-t, Don Juan de Salamancát, s Don Miguel de Manara-t. Ilyes fejlődést látunk a kékszakáll legendájának a kialakulásánál is. Huysmans, a nagy francia író, maga mondta nekem, hogy Bretagneban, a carnoët-i erdőség közelében most is látható még annak a várnak a romja, melyben a kékszakáll első őse, egy Cómor nevű VI. századbeli breton király lakott. E király örökre özvegy volt, mert feleségeit nyomban leölette, mihielyt anyai örömlöknek néztek elébe. A legenda többi és speciálisan vallásos része, hogy t. i. Cómor utolsó feleségét Szent Gildas feltámasztotta halottaiból, nem tartozik ide, — nem részletezzük, valamint nem keressük a vitatható többi analógiákat sem. Egy tény: a kékszakáll legendájának modern kialakulására kétségtelenül hatással volt a feleséggyilkoló angol király, VIII. Henrik példája. De mindez mellékes; amaz említettem fő alak, a Jeanne Darc kortársra, oly markans egyéniség, oly hatalmas áll a talpán, hogy nem szorul mellékhősök támogatására. Élt e Kékszakállú herceg valósággal s lent a zord Bretagne déli határán ma is mutatják még félelmetes várának falait. *Tiffauges* a neve az óles bástyafalu romnak; ásatásokkor még most is temérdek csonthalmazokat találnak a donjon pincrej-tekeiben. A parasztek jól tudják, ki lakott ott, — még most, öt század múltán is él náluk s balladáikban a rettenetes *Barbebleue* emléke s nem szívesen mennek el arra napnyugtá után. És mindig keresztet vetnek magukra.

Nézzünk hát végre a szörnyeteg szemébe. Igazi neve: *Gilles de Rais* marsall, korának legvittezebb, legtudósabb és leggazdagabb francia bárója. A leírás után egy harmincz év körüli hatalmas, szép férfi, kinek — a néphit szerint — eredetileg rótvörös szakállát az ördög változtatta volna utóbb acélos kékre. Talpig vasban, ily sötét szakállal áll a versaillesi marsall-galéria képén.

Hát más Barbebleue a valóságban, — ha lehet, még sokkal borzasztóbb a mese Raoul lovagjánál. Nem hat feleséget, hanem nyolcz-száz nőt és gyermeket pusztít el. Van benne a Don Juanból, de ép annyira testvére a tudós Fauszt doktornak is. Rémes regény az élete: pillantunk be az ablakon át a sötét középkorba.

III.

Barbebleue már régóta mithoszszá vált, de a nagy pör ádai. csak sokkal később, a XIX. század vége felé kerültek nyilvánosságra. Most előttünk az akták s a kékszakáll hírhedt egyénisége élesen domborodik elénk. Gilles de Rais 1404-ben született a Bretagne és Anjou határán levő Macheoul várában, a Montmorency és Craon nemzetségek hírneves Laval ágából. * Unokaöccse volt a nagy hős Du Guesclinnek, rokona Clisson Connetable-nak s raisi bárósága révén leggazdagabb főura nemcsak Bretagneban, hanem egész Franciaországban. Fényes jövő várt rá, — ám atyja korán elhalt, anyja újra férjhez ment, s ő, a mint utóbb majd a későbbi mesék vallotta be, csak úgy hitvány módra nőtt fel nagybátyjának, az öreg Jean de Craonnak a gyám-sága alatt. Nem törődtek vele s már tizenhat éves korában összeházasították a szintén nagyon gazdag *Catherine de Thouars*-al. Hősiesége hamar utat nyit neki a ravasz bretagnei fejedelem, V. János kegyébe, de nem marad nála, hanem mint «bon et hardy capitaine», szorongatott király, a léha VII. Károly segítségére siet.

* Henry-Charles Lea: Histoire de l'Inquisition au moyen age.

Legnehezebb napjait éli ekkor a francia királyság. Egy csatátér a pestises ország, nincs többé se pénz, se tekintély s a győztes angol rabolja Bretagne, Normandiát, Picardiát, — az egész Éjszakot, le Orleansig. Retteg a kis chinoni udvar, de VII. Károly azért tovább dőzsöl, szerettezik s a gazdag Rais báró segít ebben koldus királyának. Pénzt ad neki kölcsön, — nemcsak, de a maga erszényéből seregeket állít ki az angolok ellen s kétségbeesett elszántsággal maga verekszik s VII. Károly már menekülni akar, midőn egyszerre megjelenik Jeanne Darc. Fordul a szerencse, jönnek a diadalmok, s a meghatott király leg-hívebb báróját, Gilles de Rais-et bizza meg, hogy gárdakapitányként őrizze és védelmezze csatákon az ihletett leányt. És hihetetlen, de tény; a jövődő Barbebleue az összes harczokon át hű lovagként Jeanne Darc oldalán vágat: kardjával védi, pajzsával fedezi az Orléáni Szűzet! Oldalán áll a rheimsi koronázás alatt is, és busás érdemei jutalmául ekkor lesz Gilles francia marsallá huszonöt éves korában. De a marsallboton kívül még egyebet is kap ő a Felségtől: lilomos királyi szegélyt a czimere számára.

Fájdalom, hamar elfordul a szerencse Jeanne Darc-tól. Nem látjuk Gilles szerepét a tragédiában, csak annyit tudunk, hogy ott van ő is a fogolyhoz közel Rouenban. Némelyek szerint menteni akarja a Szűzet... de ez nincs igazolva. Egy biztos, az, hogy pár hónap múlva már otthagyja az udvar orgiáit; hazatér s Tiffauges várába zárkózik be. Huszonhat éves; tíz éve van még hátra, — e tíz év alatt fog a hős szörnyűvé alakulni. Hogy ment, hogy mehetett ez végbe? Lássuk az érdekes lélektani folyamatot.

Mindenkép kivételes emberrel állunk szemben. Csupa tehetség és csupa féltelenség s dinasztia grandseigneur: hős és tobzódó kéjenc egyszerre; tudós, művész, misztikus, s e mellett oly gőgös zsarnok, a milyenhez foghatót még alig ismert a világ. Maga mondta pöre folyamán: «ritka csillagzat alatt születtem, rám oly tettek vártak, a milyeneket még sohse követtek el és a jövőben sem fognak elkövetni soha...» Nagy műveltséget könyvtárjegyzéke bizonyítja; tudjuk azt is, hogy kiváló latinista, email-festő, építész, iparművész volt. Ily kultúra mellett micsoda élet várható rá vára magányában? Uri szomszédaival, kik még a nevüket se tudták leírni, semmi közössége se lehetett, hát Sardanapalhoz méltó pompával élt a maga remete-királyi kedvteléseinek. Műveltsége, tudományos kíváncsisága azonban utóbb mégis társaságot keresett, — ám hol találjon ily társakat, a kikkel elbeszélgethessen? Semmi esetre se a maga előkelő világában; a barbár középkor akkori beosztása szerint csak a mágusok és alchymisták körében akadhattak eszes, tanul és művelt emberek. Hívasára csakhamar karavánszám érkeztek hozzá francia s olasz földről a kor leghíresebb okkultista tudósai. Dús asztalához telepedtek, s ő azontúl velük maradt: egész a kezeik közé került.

Pár szót kell itt szólnunk a tudományunk akkori, középkori siralmas állapotáról. Nem apologia akar ez lenni a fekete mágia varázslói számára, világért se! — csak konstatálása annak, hogy a babona ama rettentő százaiban mily nehéz volt egyáltalában tudós-nak lenni. Gondoljuk meg csak: világszerte döböntő hatalommal lép fel ekkor az ördög-hit s a Sátán való léte, örökös beavatkozása oly kétségtelennek tetszik, hogy e kényszer-képzet folytán máris pokollá és pedig az örökös gyanakvás poklává lesz az emberiség élete. Jaj annak a tudós-nak, kit kutató vágya a hivatalos, egyházi világnézetlen túlrá ragad: nemcsak az egyház, hanem — és itt a tragikum! — a maga hitte szerint is az Ördög hatalmába kell kerülnie... Elgondolhatatlanul borzasztó volt a sátán akkori uralma e földön, — minden zsarnokok felett ő a középkori rettegés igazi fekete fejedelme. Pillantunk csak be a *Wierius*, *Crespel*, *Goulart* foliánsaiba, a *Jacobus Sprenger* «Hexenhammer»-jébe, vagy a *Badinus* «Demonomania»-jába, s fogalmunk lesz Belzebub uralmáról. Őt látják mindenütt, fekete emberek s állatok: macskák, kutyák, baglyok, sőt nagy legyek formájában, és nemcsak éjjel, hanem fényes

A KISMARTONI VÁRTEMLOM, A HOL HAYDN EL VAN TEMETVE.

nappal is. Gyötrő gyanakvás, — gyermek az anyját, férj a feleségét, vőlegény a menyasz-szonyát adja fel az Inkvizíciónak... És egyetemes a kísértés világszerte; hiszi mindenki, hogy a léleküdvösségért cserében a Sátán dús jutalmaz javakkal. A szegényeknek *Gazdagságot*, a nagyraagyóknak *Hatalmat*, s a tudósoknak *Tudományt* ad. Itt az ördög-tan-nak a három bűvös szava, s ezeknek utolsója viszi lép a Fauszt doktorokat. A mágus mindenkifelett tudni akar: eladja lelkét a Gonosz-nak, mert Isten után többet remél.

Már most az a tudomány, a mit az ördög ígér, a *bölcslet kövében* nyer konkrét formulázást. Ezt keresik a középkor összes alchymistái: *Raymond Lulle*, *Villeneuve*, *Nicolas Flamel*, *Cornelius Agrippa* és a többiek, — és tegyük hozzá: igen kevesen az ördög segédlete nélkül. Mi hát ez a «bölcslet köve»? A mágus-elmélet szerint bűvös por, melynek segítségével bizonyos fémeket arannyá lehet átváltoztatni. Ez a középkor annyit keresett arkanuma, okkult nyelven: a csoda «*Merkur*», a «*Zöld Oroszlán*», a «*Nagy Kigyó*», a «*Szűz Teje*», a «*pontusi víz*». Ha a tudomány leges-legújabb vívmányait és különösen az elem-theoria rombadőlését tekintjük, konstatálnunk kell, hogy az alchymisták ez aranyeszméjének ötlete tán nem is volt oly rossz... Tán eljött egy idő, mikor ez a fémátváltoztatás sikerülni fog, — de ők, a középkor mágusai, szegények, rossz úton jártak és hiába keresték ezt. Pedig nagyon dolgoztak rajta, keresték a bölcslet kövét arzenikumban, cinkeben, salétromban, nátriumban s éhes békák beleiben, ám ugyan hasztalan. Ép Gilles de Rais idejében hagyott e ördögös örület tetőfokra; Páris volt a hermesi okkultizmus központja s ott a Notre Dame s a Saint-Jacques pinceiben gyűltak ki éjente az *athanor*-ok, a bűvös olvasztó kemencék. Maga Gilles marsall is valószínűleg innen kapta legelső alchymista segédeit: François Lombard és Jean Petit állítják fel vára egyik szárnyában az első aranyeszméjű kemencét.

Érdekes fordulat: a tobzódó hársból ime Fauszt doktor lesz, ki varázslók kezébe kerül s még ezeknél is macakosabb örülettel tör a

világrejtély megfejtésére. Vakon hisz ő a rá váró sikerben s ennek kontójára csak annál pazarlóbban él tovább. Bizton megtalálja ő a «bölcslet kövét», hát ugyan minek is takarékoskodni? Áron alul egymás után adja el birtokait, nagyrészt V. Jánosnak, a számító bretagnei fejedelemnek, s csak annyit köt ki, hogy hat éven belül visszavásárolhassa ez uradalmakat. Csakadja kétségbeesik, de ő zsarnoki haraggal sújt le rájuk s először is feleségét számúzi magától Pouzauges várába. Aztán folytatja a sikertelen kísérleteket. A párisi alchymisták kudarcza után két híve: *Gilles de Sillé* és *Roger de Briqueville* segítségével a szomszédos varázslóit hajszojja fel. A komor Bretagne ősidőktől fogva a kísértetek s halál-legendák országa, akad e földön kuruzsló elég, — de hát hiába adják a kilincset egymásnak, a dolog sehogysa akar sikerülni. Miért? Nyilván, — magyarázzák neki, — mert még mindig habozik, még mindig nem akarja eladni magát a Gonosz-nak. Tart a rábeszélés s a marsall végre megtanorodik. Vérvél irt czedulát ad egy *Du Mesnil* nevű ördögidező-nek, melyben «élte és lelke kivételével» a Sátán rendelkezésére bocsátja minden egyebet. Igéri s Mindenszentekkor tényleg elmondhatja a kárhooztak szatanista miséjét várkapolnájában, de hiába, az ördög mégse jelenik meg. Persze bajos itt féltőn megállni, — Gilles egyre engedékenyebb lesz, utóbb már be is áll a varázslóval az ördögös kúrtbe, de a végpercezen keresztet vet magára: az ördögidező véres homlokkal bukik le mellette, s a kísértet megint csak nem sikerül.

Így állnak a dolgok, mikor hívasára végre Tiffaugesba érkezik a fiorenczi fekete mágia leghírhedtebb ifjú mestere, a szentségtörő, szatanista pap, *Francesco Prelati*. Csak huszonhárom éves még, de máris korának egyik leg-szellemesebb, legtanultabb és legraffináltabb kalandora. Ő lesz a Gilles gonosz szellemévé, általa lesz a marsall a Kékszakállú herceggé. Prelati nagy tervekkel lép a házigazda elé; esküszik, hogy látta a bölcslet kövét, és pedig tengeriső izü, vörhenyes anyag formájában, — rajta, keressék ők ketten s bizony rá fognak

találni! Hanem most aztán félre minden előítélettel; ő, Prelati, már eladta a lelkét egy *Barron* nevű ördögnek, a marsall se haboz-zék, ő is álljon a Barron szolgálatába s minden jól fog menni. Gilles szót fogad, vérírás-sal köti le testét, lelkét a Gonosz-nak, s az izgalmas kísérletek megkezdődnek. Újból ki-gyúlnak a boszorkánykemencék, Prelati süt, főz, mutat is már valami vörhenyes port, sőt mutat arannyá vált ólmot is, — de csak messziről. Mire a marsall a kincshez akar-nak közeledni, az ördög haragjából szemétté változik az nyomban... Gilles türelmetlenkedni kezd, annyival is inkább, mert az olasz ren-desen zárt ajtók mögött egyedül idézi a Sá-tánt; ő csak odakint hallgatózhatik. Egy na-pon furcsa történik: a marsall vívódó jajsztó hall belülről, feszülettel kezében betör s ime, ismétlődik a fentebbi jelenet: nincs az üres szobában Prelatin kívül senki más és ő mégis véres homlokkal szédül a Gilles karjaiba. E halálveszedelem megpecsételi barátságukat. Az olasz felgyógyul, de kijelenti, hogy Barron ördög nem elégzik meg a marsall eddigi kö-telezvényével. Neki több kell: vér, embervér-áldozat kell neki. Kategorikus parancs ez, és Gilles szót fogad. Maga kezével öli meg első áldozatát, várkapolnája énekkarának egyik gyermekét. Szívét, szemét, véré-t — borzalmas inkantációk közepette ketten áldozzák Prelati-val a Sátánnak...

Itt a nagy fordulópont: a ki eddig tudós Fauszt volt, most alakul át a mese hősnél-százszorta rettentőbb Kékszakállú herceggé. Az aranyeszméjű nyilván csak ürügy és kez-det; az öldökléssel együtt a régi kéjencz ébred a marsallban, ki vérben tobzódva, mindjobban elmámorosodik áldozatai végvonaglásától. Vas-tagok a tiffauges-i bástyafalak s a vörhű nyolcz esztendeje alatt nem sok jajsztó hallat-szott ki onnan, de a pör adatai s a Gilles saját vallomása elmondhatatlanul raffinált ke-gyetlenségekről tesznek tanúságot. Mialatt be-cézve csitította, azalatt szerette nyakon met-szeni áldozatait; utóbb pedig szépségversenye-ket rendezett a levágott fejek közt... És csak gyűlt a vér Tiffaugesba, kádakban állott az

ESTERHÁZY HERCEGNŐ VENDÉGEIVEL TÁVOZIK AZ ÜNNEPI MISÉRŐL.

öregbástya pinczéiben. Vajon hihető-e néme-
lyek állítása, hogy a marsallnak e vérkésztet
is aranyesinálási kísérletekre szolgált? Mond-
ják, a vér szivárványt játszó felszine ejtette
törbe, ebből akart ő aranyat csinálni... Nem
tudjuk, — tény az, hogy ama nyolcz esztendő
alatt, 1432-től 1440-ig gyermekek, leányok,
várandós fiatal anyák: minden fiatalság ki-
pusztult Tiffanges tájékáról. Nyolczszázra teszi
áldozatainak a számát. Jajveszélő szülők
bolyongtak tartományzseret; eleinte persze
nem tudták, később már sejtették, de akkor
is ugyan ki mert volna ekkora dinasztia ellen
felszólalni? Csak borzongva bújtak világgá, ha
Gilles nagy ritkán, nagy diszszel előjött várá-
ból, hogy egyik birtokáról a másikra, Champ-
tocéba vagy La Suzebe, Nantesba utazzék. Fé-
nyes sereg, — szinte látjuk: lóháton elől a
talpig fekete bársony Barbeblene, mögötte a
fő-fogdmege Bricqueville, meg a pribécsapat,
leg hátul a vén boszorkány, Perrine Martin,
ki kötéllel zsákba fogja a gyermekeket...
Tova vonul a menet a viharos breton ég alatt
s a merre elhaladnak, másnap minden falu-
ból hiányzik pár leány vagy gyermek. S két
újra a jajszó, viszi a szél az anyák átkát a
szörnyeteg után...

ESTERHÁZY HERCEG A BÉCSI ZENEKONGRESSZUS TAGJAIVAL A TEMPLOM ELŐTTI TÉREN.

A KISMARTONI KASTÉLY BEJÁRATA AZ ÜNNEPÉLY ALKALMÁVAL.

HAYDN-ÜNNEP KISMARTONBAN. — Jelfy Gyula felvétele.

Érthetetlen gyöngeség, — a marsallt erős
vár védi s ő még se ellenkezik: látja, hagyja
menekülni varázslóit, pribékjeit s aztán Pre-
lati barátjával együtt szó nélkül megadja ma-
gát. Mi mehetett e szörnyű lélekben végbe?
A sok tobzódás tette-e gyengévé, vagy a vér-
től eszmérlött már meg s a furdaló lelkiis-
meret fegyverezte le? Nyugodtan verette vasra
magát s még nyugodtabban nézte, a küldöt-
tek mint kutatták át orgiáinak véres és hul-
lakkal teli mészárszékét. Lehajtott fővel vo-
nult ki az átkozódó nép elé, — vitték fogoly-
társaival együtt egyenest a nantesi Új-Torony
börtönébe.

Most tette hamar! — a hatóságok a lázadó
közvélemény hatása alatt csak annál lázasab-
ban dolgoznak. Október 8-ikára kész a renge-
teg anyag úgy az egyházi, mint a világi bíró-
ság számára. Az egyházi tárgyalás harmincz-
kilencz napig, a világi eljárás pusztán negy-
vennyolcz óráig fog tartani. A fejedelem, V. Já-
nos akarata ez, — püspökeivel együtt ő Jehan
de Malestroit-t tolja előtérbe. Malestroit ül az
elnöki székre, az ügyész Capeillon, az Inkvi-
zió részéről pedig a párisi nagymester kül-
dötte, Blouyn dominikánus van jelen. Bevezet-
tik a marsallt: arca lángol a dühtől s gög-
gel tiltakozik a bírák illetékessége ellen s
hangos szóval hazug gazembereknek káromolja
őket. A törvényszék teljes nyugalommal veti
el kifogásait s 13-ikán nagy nyilvánosság előtt

IV.

Évek óta nőtt már a felháborodás, egymást
érték a feljelentések, — a birtokspekuláns
V. Jánosnak végre döntő lépésre kellett hatá-
roznia magát. Am ekkora dinasztával szemben
csak az egyház merhetett fellépni sikerrel, ép
ezért Bretagne fejedelme nem a maga, hanem
a Jehan de Malestroit nantesi püspök szemé-
lyében kezdette meg az akciót. Mindketten
hasznát remélték a konfiskálásból s így nekik
maguknak is érdekükben állt a támadás si-
kere. Buzgón gyűjtötték az adatokat s aztán
nagy óvatosan alkalomra vártak. Ez alkalom
hamar kínálkozott. A marsall egy újabb bir-
tokeladás alkalmából nagyobb hatalmaskodásra
vetemedett: kétszáz főnyi csapatral pünkösdi
ünnepeken betört a saint-étiennéi templomba s
oltár elől ragadott el onnan foglyul egy pa-
pot. Ez szentségtörés volt s azonfelül enge-
detlenség V. Jánossal szemben, mert Gilles
t. i. az ő tudta és beleegyezése nélkül vonult
ki sereggel. Egészben nem nagy dolog, de —
most, vagy soha! E mellékes ügy révén ki-
kezdheték a hatalmas főurat. A nantesi püs-
pök egyet gondol, — hivatalosan panaszra
szólítja a rettegő népet, majd kiszögezteti a
marsall «infamatio»-ját és 1440 szeptember
19-ikére igazolásra idézi egyházi törvényszéke
elő «a nemes Gilles de Rais bárót». Ez írás-
sal a fejedelmi kapitány s a püspöki küldött
nyomban Machecoul vára elé vágatnak. Kis
sereg kísérte őket.

folytatja a tárgyalást. Halotti csöndben olvas-
sák fel a 49 szakaszból álló borzalmas vád-
íratot, — csak 140 nő és gyermek gyilkos-
sága bizonyíttatik itt, de annál élesebben van
kiemelve a varázslat és a mágia bűne. Mint
ördögidézőt, eretneket, aposztátát, visszaesőt,
szodomitát s szentségtörőt kéri büntetetté.
És most feleljen! Gilles dühödten, felesel,
káromkodik, aztán hallgat. Az elnök s az
inkvizitor megállapítják a makacsságot s nyom-
ban lesujtanak rá az exkommunikációval.

E perctől fogva megtörik a kevély báró.
A következő ülésen már alázattal kér bocsá-
natot s könyörög, oldozzák fel a kiközösítés
alól. Megteszik, de ugyanakkor a «quaestio»
rettenetes kínzó szerszámaival hozzák eleje. Gil-
les halasztást kér, fogadja, hogy magától val-
lani fog. És csakugyan vall először hatszem-
közt egy püspök s Bretagne kancellárja jelen-
létében, aztán nagy önmegtadadással maga
követeli, hogy vallomását nyilvános tárgyalá-
son is felolvassák. Hatalmas jelenet ez ott a
sokasággal teli palota elfekettült román ívei
alatt. A marsall a bűnbánó buzgalmával is-
métli bűnlajstromát s oly iszonytató részlete-
ket mond el, hogy a bírák belesápadnak és
Jean de Malestroit fátýollal boríttatja le a
nagy feszület Krisztus-arcát. «Mindezt el-
követtem», végezte Gilles, — és semmi más,

HAYDN KERTI HÁZA

LUEGER BÉCSI POLGÁRMESTER ÁPOLÓNŐJÉVEL AZ ÜNNEPÉLYRE MEGY.

csak a magam képzelése, féktelensége vitt
ennyi temérdek gonoszosságra. Többet nem mond-
hatok, de hisz elég ez tízezer ember halála
ítélésére is... Ti szülők, a kik itt jelen vagytok
alázattal bocsánatokat kérem. Neveljétek
jól gyermekeiteket! És most», tette még hozzá
a feszület elé borulva, — «megváltó Istenem,
csak te könyörülj még rajtam!»

A Kékszakállú herceg elmondta imáját, s
erre következett el a dráma legcsodálatosabb
perce. Felkelt Jehan de Malestroit s többé
nem mint bíró, hanem mint pap ment oda a
porba omlott megtérőhöz. Felemelte őt s ab-
szolválván, megölelte ott mindenek előtt. S az
imént még átkozódó nép követte a bocsánat
példáját: térdre borult s buzgón úgy kezdett
imádkozni a szörnyű gyilkosért.

A többi hamar ment. Meghozták az egyház
sújtó ítéletét, de alóla nyomban fel is oldoz-
ták Gilles, sőt részeltették a szentségeken
is. Most már csak az maradt hátra, hogy át-
adják a világi karnak. Ez még gyorsabban, de
kérelhetetlenebbül is döntött; ítélete máglyán
való felakasztásra szült. A marsall nyugodtan
fogadta, csak annyit kért, hogy társaival együtt
végeztessék ki, hogy a karnelítáknál a feje-
delmi kriptában temessék el s hogy végül a
püspök háláadó s könyörgő körmenetet tart-
son kivégzése alatt. Úgy is lett. Gilles de Rais
báró teljes marsalli pompában, vazallusaitól
kísérve vonult át a városon a vesztőhelyre.

A KISMARTONI GHETTO BEJÁRATA.

HAYDN-ÜNNEP KISMARTONBAN. — Jelfy Gyula felvétele.

Zúgtak a harangok városzerte s a lakosság
énekelve követte őt, szüntelen imádkozván az
Úr elé térendő nagy bűnös lelkiüdvösségeért...
A megtéréstől épületen sirtak mindenk. Egy-
szerre vonták fel az elítélteket a máglyák bi-
tóira, de mihelyt a lángok felcsaptak s a mar-
sall kötele elszakadt, a nőrokonok azonnal ki-
vonták hulláját, hogy még épen temethessék
el. Nagy pompával ment ez végbe másnap.
Mondják, pár csontdarabcskáját ma is erek-
lyeként őrzik...

Ime ez a középkor, így halt meg Barbe-
leue, a Jeanne Darc egykori fegyvertársa, —
harminczhat éves korában! A legenda hét
feleséget tulajdonít neki, de a valóságban csak
egy hitvese volt s az is túlélté őt. Özvegye
egy év múlva már újból férhez ment Jehan
de Vendôme, chartresi vidame-hoz s a Kék-
szakáll egyetlen leányát is hamarosan férjhez
adta. De a család nem virágzik, a marsall
egyetlen öcscsének is hamar magva szakad s
a Rais név mellékágakon fejlődik tova, hogy
kétszáz év múlva még egyszer kitéjjen —
Retz bíbornok alakjában. Ma már, tudtommal,
csak a florenzi Gondí marquisok dicseked-
nek azzal, hogy ősiük a Kékszakállú herceg.
Hát más a legenda és más a valóság. De,
mondottuk: minden hazugságuk mellett is a

RÉSZLET A KISMARTONI GHETTÓBÓL.

legendáké a nagyobb, egyetemesebb igazság. Ép mert egész korok világnézetét tükröztetik vissza. És hiába tért meg, hiába nem ölt feleséget Gilles de Rais, mégis az a Barbeblene marad ő, a kivé korának felfogása alakította. E kor, mely a nő diadala ellen küzd, fontos fejezet az asszony szabadságharcának a történetében. Don Juan és a Kékszakállú herceg, kik úgyszólván egyszerre lépnek fel, csak a férfigóg reakcióját: boszúját szimbolizálják ebben a fejezetben.

LAMENTOSO.

Od'adtam néked mind a könnyem
(És most fakó-vak a szemem.)
Mint két kiszáradott, üres kút
Tátong az éjbe könnytelen.

Od'adtam néked ölelésem
(És most lehervadt a karom)
Az én tüzemnél melegecs te
S magam rongyokkal takarom.

Od'adtam néked mind a csókom
(S most csóktalan, fehér a szám)
Emlékeim halotti fátylát
Harapom örült éjszakán.

Od'adtam néked mind a lelkem
(Van-e, van-e ily elhagyott?)
Most itt ülök a lábaidnál
S már úgy érzem, nem is vagyok.

Kosztolányi Dezső

AZ ÉJSZAKA.

Kinyílt zaj nélkül szobám ajtaja
És nesztelen besuhant kis szobámba
És mellém ült az éjszaka.
Sötét szeme az álmok temetője
És ajka szent vágyak ravatala.

Sercszegve lobbant ki a lámpaláng.
Kióltá tán ruhája lebbenése.
Nagy szűzi esend borult le ránk.
S könnyű sötét fátylát most ráborítva
E nagy csendben mi egybeolvadánk.

Kint a perczek futása elakadt.
Nem élt más semmi, csak a bánat
S a fájdalom, a mely szentté avat.
Sírás se hangzott és sikoly se tört fel
S mégis könnyet szült minden pillanat.

A könnyek... Ó ti véres ezredek,
Fehérre kifakult ti szent véresöppök,

Kik szívből a szembe özőnletek
S e hosszú útból és a szem tüzetől
Kifakult büszke bíbor színetek!

... S a könnyek folynak, egyre hullanak,
Némán két fénylő óriási szemből.
És egyre terjed, zúg a könnypatak.
Mintha a világ minden szenvedése
E két órájában lobogna csak!

A könny csak hull, csak terjed egyre még
S már mintha várost, országot elfődvé
Egész világ felett özőnlenék,
— E nagy könnyőzeán alatt dermedten
Holt világot rejt a tengerfenék.

Előtte árját bűnös föld felett
A szenvedések óráj vízözönje,
A mely vérből és könnyből született.
És nem maradt Noé bárkáján senki,
Csak én, az éjszaka s a képzelet...

S míg a megváltás galambját lesem,
Magányomban, kigulladt forró szemmel,
— Az éjszaka rámhajol csendesen,
Álomujjakkal arcom simogatja
S álomosókkal lecsókolja szemem...

Balla Ignác.

A FEKETE VÁROS.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Irta MIKSZÁTH KÁLMÁN.

A kis kocsirol fürgén ugrott le egy kifestett bajuszú, tagbaszakadt öreg úr, katonás tartású, paráncsoló szavú.

— Itthon van a gazda? — szóló rá messziről az oda iparkodó Bibókra.

Kérdéssel felelt ez a kérdezőnek:

— Ki keresi?

— He?

— Azt kérdeztem, hogy kik az urak? — mondá Bibók.

— Mi köze hozzá kendnek? Vendégek vagyunk, punktum. Vezessen az úrhoz.

Bibók azonban nem hagyta magát egykönnyen.

— Hogy vendégek az urak, az meglehet, de én meg nemes ember vagyok, tehát nem vagyok kendeknek kend, punktum. S nem is engedem az úrhoz elébb, míg meg nem mutatják, mi van azokban a ládákban a társzekerekben? Hej, katonák! — fordult hátra Bibók az

ambituson gunnyasztó embereihez, — hozzátok ide egy-két lámpást valahonnan!

A nagybajuszú láthatólag összereszt, mire a másik férfi vette át a szót. Barátságosabb, csengőbb hangja volt.

— Hát ki az úr, ha meg nem sérteném?

— Én Bibók ezredes vagyok. De inkább nekem kell kérdezni.

Az utóbb megszólalt férfi erre hirtelen benyúlt a kocsiásba s egy karabélyt emelt ki, melynek ezüstös agya fenyegetőleg csillant meg. Az elhangzott név és rang kellemetlenül érinthette, legalább úgy látszott. Ez még gyanusabbá tette Bibók előtt a jövevényeket s türelmetlenül sürgette:

— Nos, mégse mondják meg a nevüket?

— Barátai vagyunk a gazdának, — felelte az előbbi, feltűnően játszogatva a fegyverrel.

— Jelentse meg az úrnak, — szóló a nagybajuszú, — hogy megjött az esze.

— Ne mókázzanak velem, — pattant fel Bibók szigorún, — mert azt én nem szeretem, vagy mondják meg a nevüket, ha jó járásban vannak, vagy pedig menjenek Isten hírével, a honnan jöttek.

— Hiszen már megmondtam, — nevetett könnyedén a nagybajuszú. Hívja ki a gazdát, Görgey Pál uramat, majd megismer ő benünket.

— Nem addig egy tapodtat se, míg meg nem látom, mi van a ládákban.

E pillanatban Matjáné dugta ki a kosztros fejét az ablakon.

— Ejnye ni, Bibók uram, ripakodott rá a derék asszonyság, — még bizony kikergeti a házából az urunk édes testvérét. Megismertem a hangjáról, kezét esókolom. Megyek, nyomban megyek, tekintetes uram, csak egy kendőt vetek a nyakamba. Hé, Zsuzsi, Marcsa, Anca, hol vagytok? Ugyan Bibók uram, szőljön valahol rájuk, mert tudom, ott künn hancuroznak a szemérmetlenek a katonákkal. Hadd rakjanak gyorsan tüzet. Nem vacsoráltak még a tekintetes urak, ugyebár? Hogy nem kell a vacsora? Azt már majd meglássuk. Tudom én, mi a becsület, mikor ilyen kedves vendég érkezik. Jaj, hogy fog örülni az urunk.

Ezalatt előhozták a katonák a lámpákat, Bibók uram engedelmet kért, hogy ő nem tudhatta, milyen előkelő urakkal van dolga, kötelessége volt, mert ő van megbízva ezekben a veszedelmes időkben az alispán élete feletti őrködéssel s végre maguk a tekintetes urak az okai, hogy nem mondták meg a nevüket.

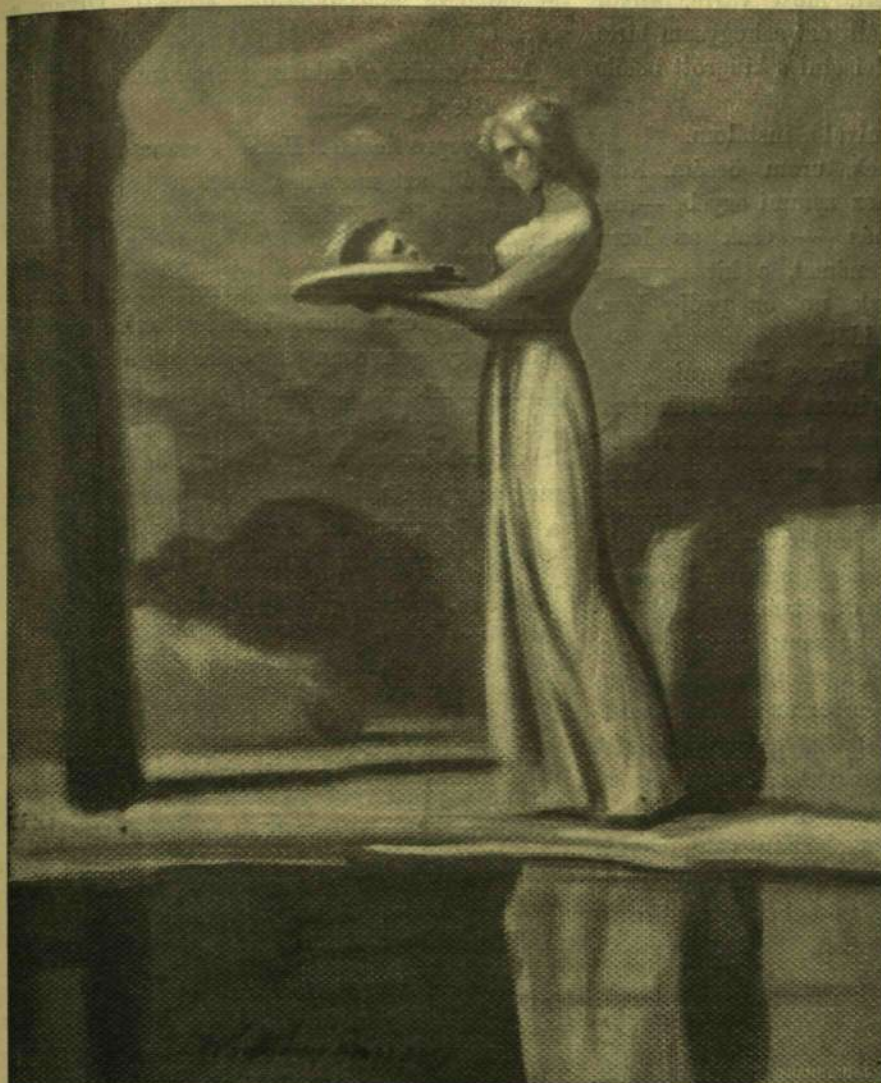
— Megmondtam, — nevetett újból a nagybajuszú, — hogy megjött az Esze, mert Esze vagyok. Esze Tamás.

Ez a név ismeretes volt ekkor, Bibók levette a kalpagját és összeütötte tisztelgésre a sarkantyúját.

Isten hozta nálunk.

— Én pedig azért nem mondtam, mentegőztől Görgey János, mert valami császári ezredesnek hittem, s azoknak a nevem vörös posztó.

Az alispán megörült régen látott bátyjának s a híres kurucz Eszének, «ki vagy levágta, vagy megneveztette az embereket», szerfelett kedélyes, tréfára hajló lévén. Hanem egyszer-mind meglepte a látogatás: mi lehetett a «toporci remeté», hogy egyszerre itt toppant és ilyen társaságban? Tomi úr mindig sántikál valamiben. Görgey János kiterőleg felelt öcséje kérdéseire, azt mondta, hogy már régen nem látta, hát eljött vagy három napra, hogy ki beszélgetsek magukat. Arra a kérdésre, hogy mi van a társzekerekben, Esze sietett megjegyezni, hogy egy a szívéhez közelálló özevgy-

Kacziány Ödön : Salome.

A NEMZETI SZALON TAVASZI KIÁLLÍTÁSÁRÓL.

Márk Lajos : Nevető leány.

asszony kelengyét szállítja, a ki férjhez készült most menni. Hogy honnan jönnek a kedves vendégek, arra nézve meglehetősen zavaros feleleteket kapott ugyan, de ez egy csöppet sem gátolta, hogy vigan legyenek s még azok a keserű kifejezések sem keltették fel gyanúját, melyek az asztalnál föl-fölzakadoztak a negyedik-ötödik pohár bornál:

— Recrudescunt inelytae gentis Hungarae vulnere.

Esze az öklével verte az asztalt ilyenkor, Görgey János melázott s bizonyos fiatalos fény játszadozott a szemeiben.

Az alispán maradt a maga higgadt álláspontján, melyet cinizmusnak keresztelt a két vendég.

— A ki a népért sir, utoljára szeme se marad.

Mindössze két napig maradtak ott a vendégek, tejben-vajban fürösztve. Furcsa volt azonban, hogy bár Esze Tamás csak véletlenül tért be Görgőre, a mint állítá, a János úr rábeszéléseire, e két nap alatt, mintha előre lettek volna értesítve, többen keresték fel a környékről, hol őt, hol Görgey Jánost tudakolva, különösen a szomszédos falvakból kereste a fiatal Petróczy Feri, Szügyi Balázs, Horváth Farkas és többen, a kikkel zárt ajtók mögött tanácskoztak a vendég urak.

Az alispánnak is feltűnt, s kérdezte a bátyjától:

— Honnan tudják ezek az emberek, hogy itt vagy?

János úr vállat vont s elütötte tréfával:

— Megsúgják nekik a törpécskék.

Rejtélyesen mosolygott hozzá, petyegette az ujjait, a mi szokása volt gyermekkorára óta, ha jól érezte magát. Kurta vagy kiterő feleletekkel ütötte el, ha a beszélgetés az ő dolgaira irányult, ellenben nagy érdeklődéssel kérdezőskö-

dött a löcsei események folytán szervezett házi csapat felől, hány főből áll, mennyire van kiépelve s milyen ember Bibók ezredes?

— Ügyes, körmönfont ember, nagy kalandor és nagy kalefaktör, de azt hiszem, nem fél az ördögtől sem, — felelte az alispán.

— Hol volt azelőtt ezredes?

— Én adományoztam neki azt a címet.

— Nagyon megijedtem tőle, mikor megnevezte magát, s nem láttam ruháját a sötétben, azt hittem, valami császári csapat tanyázik nálad.

— Hát mért ijednél meg a császári csapatól?

— Tudom is én? Csak úgy. Megszokta az ember, hogy nem szereti az ellenséget, ha nincsen hozzá készülvé.

— De hiszen most békében vagyunk a császárral.

— Azt gondolod? De mit is akarok kérdezni. Megbízható ember ez a te Bibókod?

— Olyan dolgát tudom, melylyel oda ránhathatom, a hova akarom.

— Valami gonoszított? — kérde János bizonyos megütközéssel.

Az alispán okosabbnak látta szépíteni a dolgon, nehogy árnyék essék ő reá is a szövetségéből.

— Szoknya-dolog.

— A szoknya, barátocskám! Hja, a szoknya. Annak a ránczaiból, fodraiból potyognak ki a világesemények.

Nem lehet állítani, hogy az alispánnak fel nem tűnt egy és más. Megmagyarázható volna, hogy János fölkeresi a testvérét. Az se csoda, hogy Eszével jön, régi katonapajtásával. Hanem az már nagyon furcsa, hogy nem Toporcz felől jöttek, tehát már voltak valahol. Az t. i. ebben a furcsa, hogy elhallgatja, hol voltak. A másik különösség az,

hogy idegen emberek keresik fel, a kikkel tárgyal s nem mondja meg, miről. Tehát járnak valamiben. Ennél is nagyobb szöveget ütött a Pál úr fejébe, mikor másnap azt proponálta, gondolván, kedvére lesz bátyjának, hogy lovas embert küld be Gyuriért Löcsére, s az öreg úr rámondult:

— Hagyd csak a gyereket a kalamáris mellett.

— Mikor láttad utoljára?

— Husvétkor volt itthon.

— Hát igazán ne hívjam el?

— Nem szeretném, ha Tomy látná. (Eszét hívta Tomynek.)

Az alispán gondolta tehát, hogy valami politikában járnak, de a végén is ártatlan mulatság s mosolygott magában a «két javíthatatlan vén gyerek», a kik nem bírnak felejteni s futnak az ábrándok és remények tüzes paripái után, mint a kocsikerekek, abban a nyomban, de soha őket utól nem érve. Nem árt az már senkinek. Még talán nekik sem.

A szemfüles Bibók ezredesnek nem voltak ilyen támpontjai, ő egyszerűen kíváncsi volt. Ragaszkodott ahhoz az első gondolatához, hogy ugyan mi lehet a nagy ládákban? Hallotta napközben, kiszivárgott, hogy valami özevgyaszsonynak a kelengyét vizzik. Nem gyanakodott egy cseppet sem, de miért is gyanakodott volna? Hanem iszen egy kelengye is elég érdekes arra, hogy az ember kíváncsiságát piszkálja. Lehetnek abban ékes tárgyak, szép arany ezüst marhák, násfák, tálak és billikomok. S ha valaki művészi lélek, élvezni tudja az ilyeneket.

Este tehát gondoskodott róla, hogy a tót fuvarosok, a kik a társzekereket gondozták, a rogyásig beszipjenek, mikor aztán jól elkészültek, bement titkon a kocsiszinbe, egy kis méceset gyújtott s az egyik ládat olyan

Miss Frigyes: Hollandi leány.

ügyesen nyitotta ki mindenféle tolvajszekszet, melyeket napközben összeszerzett, mint egy kitünő képzettségű betörő. Főlemelte a pislákoló méceszt s bevilágított a ládába, szélesen, vigyázatlanul, hogy szinte becsordult egy kis olaj, hanem el is kapta onnan a méceszt tartó kezét hirtelen s a rémülettől minden hajaszála ének meredt, mert a láda színlüktéle volt puskaporral.

Bibók most már sejteni kezdte, hogy ki legyen az az özvegyasszony, a kinek ezt a kelengyét szállítja a két kurucz hírből álló nemes úr. Csak még azt nem tudta, ki jegyezte el magának, kihez kötötte a sorsa. Már pedig ha egyszer az orrát beleütötte, ezt sem ártana megtudni.

Visszagazitván a lakatot, hazament, lefeküdt s reggel jókedvűen kelt fel. Öreg Bibókné asszonyom, mosás lévén a háznál, ruhákat terítgetett ki a lészákra, karókra és mindenféle cserjékre, bokrokra az udvaron és a kertben. Az ezredes hozzá ment és megcsipkedte az állát.

— Hogy aludtál, mamuska?
Az asszony elpirult.
— Ne okoskodj. Meglátják.
— Nem bánom, mamuska, nem bánom.
— Nem adtál jelt az éjjel, mikor hazajöttél, — hányt szemére az asszony.
— Nagyon el voltam fáradva.
— Te mindig el vagy fáradva. Talán fát vágnak veled az »udvarnál«?
— Most csakugyan nagy fába vágtam a fejszemet, mamuska, és tudod-e, mire kérlek? Ugyan köss össze egy kendőbe valami ócska ruhát az öregtől és ne kérdezd, minek, mert úgyse mondom meg, estére majd visszahozom. Valami hosszú krispin volna a legalkalmasabb.
— Neked valami kalandon jár az eszed.
— Ugyan eredj, ne tedd magad nevetségessé!
— Esküdj meg, hogy nem asszony körül akarsz legyeskedni.
— Kell is már nekem. Elég nekem az a fele is egy asszonynak, a mi...
— Csitt! A szájadra ütök.
A menyecske elszaladt a kis házba és csakhamar egy batyúval tért vissza, melyet a kastélyba vitt magával az ezredes. Ott elrejtette a kertben egy orgonabokorba, majd a katonáit gyakoroltatta az udvaron, meghíván a vendég urakat, hogy hadi szemlét tartsanak felettük.
Tetszett a királyosi kivált Tamás úrnak, de Görgey János is kedvét lelte benne s igen elismerőleg nyilatkozott a kiképzésről, úgy, hogy

a hősködő ezredes, ki mindenféle nagy dolgok elkövetésével henczegett, most végre, mikor valami dicséretet csinált, azt sehogysem bírta a gyenge vállacsakája elviselni s kiugrott belőle a szerénység.

— Sok még a kívánnivaló, instálom.
— Kész katonák ezek, uram öcsém. Nem kell bizony már ezekhez semmi egyéb, — bizonykodott Esze Tamás, — csak az Isten áldása és egy csomó német, a kit egyszer-mászor lekasaboljanak, no, az pedig lesz, nem adok neki hosszú időt.

Összenevettek titkon Görgey Jánossal.
Az alvó oroszlánt, a virtust felköltötték most már Bibókban s az nem akart többé visszafeküdni. Végig kellett nézniük ebéd előtt, hogyan bánik a nemes legénység a karddal, néhány páros viadalt hevenyészett, majd a birkózásban való ügyességet mutatta be, a mi igazán szemgyönyörködtető látvány volt. A fegyverrel való bánásmód egyszerű mesterség, a miben nagy szerepe van a véletlennek is, néha maga szalad bele az ember az ellenség kardjába, vagy éppen egy szabályszerű mozdulat okozza vesztét, de a birkózásnál szuverén az izom és az ügyesség.

Esze Tamás valóságos lázban volt, tényleg szépen verekedtek a benevolus katonák, nem győzte magasztaló kifejezésekkel, a mint egy-egy birkózó párt megtapsolt.

— Pompás! Szorítsd. Hatalmas volt. Ne hagyd magad. Följebb fogd, te mamlasz. No látod. Így ni. Ember vagy a talpadon.

Mikor aztán vége volt, azt kérdezte Bibóktól:

— Melyik fiú verekszik a legjobban?
Egy zömök legényre mutatott, a farkasfalvi születésű Soltész Palira.
— Az a ragyás ott.
— No hát gyere csak ide, édes fiam.
Soltész Pali közelebb lépett, azt hitte, egy tallért vagy egy aranyat fog kapni a nagybajuszú öreg úrtól. Az azonban nem annyira keresgél a dolmányában, hanem levelet kezdte.
A két Görgey egyszerre förmedt rá:
— Mi az te, Tomy? Csak talán nem ment el az eszed?

— Nem birom megállni, ha egyszer végig nézem. Ne okoskodjatok. Muszáj. Olyan a vérem.

Azzat átadta a dolmányt Presztónnak s oda szólt a legénynek:

— Gyepre ficzkó! Hadd lássam, mit tudsz. Ne kiméj, azt mondom, csak a bajuszomhoz ne nyulj. Ha földhöz vágysz, egy akó bort kaptok.

A legény az alispánra pillantott, az intett a szemével, hogy nincs kimélet, mire Soltész Pali nagy gúnyosan csipőjére tette az egyik kezét, mintegy jelezvén, hogy elég ehhez a falathoz egy kéz is, odaugrott Esze uramhoz s félkezével kapta vállon, hogy fölemelvén őt s megforgatván vállpercét, egy csavarintással a földhöz teremtse. Az öreg úr mosolygott, Soltész Pali pedig látta, hogy éppen úgy nem lehet megmozdítani ilyen módon, mint az öreg fát a földjéből. Az öreg úr meg se mozdult eddig, csak a mellét düllesztette ki és a karjait tartotta kifeszítve, műnyelven: »hidat csinált«. Pali most átnyalabolta a derekát a hóna alatt, a mi a legveszedelmesebb helyzet, Esze uram erre egyet nyomott öklével (nem is ütött) a vállapoczkáján s ez olyan metsző fájdalmat okozott, mintha egy hosszú éles vas fúródott volna végig testén, úgy, hogy Soltész Pali legott eleresztette. Most már Esze uram kezdte a támadást, egy szempillantás műve volt, átfogta a ficzkó mellét s mintha száz csápja lenne, kápráztató gyorsasággal körültekergőzött a legény testén, külön belefónva lábát a lábába, kezét a keze alá, s így összefonódva mint egyetlen test látszottak mozogni, hajladozni és tántorogni, eredmény nélkül, egyet-egyet lódtva egymáson, mert olyan célszerűtlenül fogták egymást, hogy mind a kettőnek szabadon volt az egyik keze.

A nézők még a lélekzetüket is elfojtották. Marjákné, a ki kiszaladt a konyhából, a kezét tördelte.

— Szent Isten, mindjárt megüti a guta a tekintetes Esze urat. Azért a másikért nem kár. De hogy is mer a szemtelen ilyen nagy úrral kikötni.

Berkas Antal: Ősz felé.

A NEMZETI SZALON TAVASZI KIÁLLÍTÁSÁRÓL.

Csakugyan, olyan pirosak voltak mind a ketten, mint a skarlát posztó, úgy, hogy Görgey Pál közbelépett.

(Folytatása következik.)

A NEMZETI SZALON TAVASZI KIÁLLÍTÁSA.

A váltakozó általános kiállítások sorrendjében a Nemzeti Szalon tavaszi kiállítása egyike a meglehetősen érdekeseknek és változatosoknak. Érdekességét nagyban emeli, hogy az erdélyrészi szász művészek tekintélyes csoportja ez alkalommal értékes gyűjteménnyel szerepel. Egy kisebb, de minden tekintetben kiváló gyűjteményt mutat be jeles illusztrátorunk, Garay Ákos is. A mint ő látja s megörökíti jellegzetes alakjait, biztos kézzel, erős rajztudással vezetve tollát, ónját s a humor derűjét öntve felfogásába; csak vérbeli, e szakmára termelt illusztrátornak adatott. S a mennyire biztosan kezeli az emberi alakot, ép oly otthonos az állatok s különösen a ló rajzolásában. »Somogyi kanászok«, »Menekülő cigányok«, »Juhász temetés«. »A vadászat vége«, »Simonyi öbester« fénnyesen bizonyítják a többiekkel együtt az elmondottakat. A szász művészek csoportja, élükön Wellmann Róberttel, úgy a művészek mint a műszerető közönség részéről igen rokonszenves fogadtatásban részesült. Főjellemvonásuk becsületesség a természettel szemben s alapos tanulmány révén teljes kiaknázása mindannak, mire tehetőségük feljogosítja őket. Rajzuk teljesen szabatos, színezésük igaz s technikai készség dolgában valamennyien erősen vértézettek. Erősebb temperamentum híján, de eléggé finomult ízléssel mindig megtalálják a helyes

középutat, melyen maradandót képesek alkotni. Wellmann mellett Coulin és Miess, úgyszintén nestoruk, Dörschlag állanak legelső sorban, míg Dörschlag Anna, Gottesmann Alfred szintén kitünően vannak képviselve.

Than Mór jeles történeti festőnk arcképét s egy női képmást állított ki Balló Ede. Mindkettő »alma csendélet«-ével együtt a legkitünőbbek közé tartozik, mit tőle ezideig ismerünk. Kitünő művekkel szerepelnek báró Mednyánszky László, Horthy Béla, Zemplényi Tivadar, Márk Lajos, Tölgyessy Arthur, Vesztróczy Manó, Boruth Andor, Bruck Miksa, pasztell-képeivel Keményffy Jenő, továbbá Markó Ernő, Pörge Gergely, Cserna Károly, Cserna Rezső, Hadzsy Olga s egész sereg régibb és fiatal művész. Mint feltünően érdekes művet, Petőfi arcképét kell megemlítenünk Madarász Viktortól. Az ősz mester honvédkorában Debreczenben látta a nagy költőt s e visszaemlékezés s a meglevő arcképek tanulmányozása alapján festette meg a most kiállított arcképet. Zeno.

A LILIAM.

Bemutató a Nemzeti Színházban.

Ketten írták »A lilium« című négyfelvonásos színművet s talán ez az oka, hogy a darabban oly eltérő felfogások s hangulatok kerültek együvé. A romantika konvencionális holdfénye mellett legmodernebb villanyvilágítás, — hárfas és lantpengetés mellett szociológiai kérdések harci kürtje, — limonádé-ízű szerelmi idill mellett a szabad szerelem abszintje: mindez sajátos módon egyesül e németesen szentimentális és francziásan pikáns színpadi ter-

Coulin Artur: Székely parasztleány.

mékben. Nem tudhatjuk, melyik szerző szállította e műhöz az erdőzúgást, holdvilágot és pásztorsípot, melyik a vér gerjedelmét, a társadalmi nyomort s a feminizmust, de annyi bizonyos, hogy a szerzők, Wolf Pierre és Leroaux Gaston, egyesült erővel sokat és sokfelől hordottak össze, hogy a közönségnek úgy ósdi, mint haladó elemeit egyaránt kielégítsék. A sok között hoztak mesét is, szociális irányzatot is s nem törődtek azzal, hogy a dráma meseje egészen mást mond, mint a mit az irányzat hirdet.

A mese csak annyi, hogy egy szegény úri leány s egy jeles festőművész egymás iránt olthatatlan szerelemre gyulladnak, de törvénytelen nem lehetnek egymáséi, mert a festő házassági nehézségek miatt nem válhat el nejétől, a kivel évek óta már nem él együtt. A szerelmesek tehát segítenek magukon s nem várják be, a míg a bíróság kimondja a választ. Eddig a mesének az a tendenciája, a mit régi francia írók már eléggé elkoptattak, hogy a házasságok válását minél gyorsabbá és könnyebbé kell tenni. De a mű végén kiderül, hogy a szerelmesek csak túlságosan türelmetlenkedtek, a válás lehetséges, csak még rövid ideig kellett volna az epedő szíveknek egymásra várakozniuk. Ekkor már — ha e mesében egyáltalán rejlik valamely tendencia, — úgy az nem lehet más, mint az, hogy a szerelmesek ne legyenek nagyon türelmetlenek, ne előzzék meg a törvényt, mert ime, mégis csak jó a francia állam rendje és törvénye, megkönyörül a várakozókon s módot ad nekik az egybekelésre.

Amde a szerzők csodálatos módon félreértették saját meséjüket s abból olyan tendenciát vontak le, a mely homlokegyenest ellenkezik a mese tanulságával. Azt a tételt hirdetik a művön végig, hogy a leányok ne várják be, a míg törvényesen férjhez mehetnek, hanem szabaduljanak fel a konvencionális erkölcs rabsága alól, hódoljanak a szabad szerelemnek s »szedjenek illatos rózskákat, míg tart a szép nyár.« A színmű meseje azt mutatja be, hogy a leányoknak kár sietniük, mert némi várakozás után férjhez mehetnek; — a színmű tendenciája meg azt tanítja, hogy nagyon is siessenek s előzzék meg az esküvőt. Hogy mese és tanulság ennyire ellentétbe juthattak egymással, azt is talán csak annak tulajdoníthatjuk, hogy ketten írták a művet s az egyik szerző hozta a mesét, a másik meg a mesétől független tanulságot.

Tölgyessy Artur: Pipacos rét.

A NEMZETI SZALON TAVASZI KIÁLLÍTÁSÁRÓL.

Zemplényi Tivadar: Kertben.

Annak a fennen hirdetett tanulságnak, hogy a leányok ne várják be a törvényes házasságot, hanem éljenek vadházasságban, szószólója e műben egy erényes vén leány, a ki maga ugyan nem követte e tanítást, de hugának jobb sorsot kíván s lelkes tirádában támadja a férfiak álerköcsét s védi a szabad szerelemnek hódoló hajadonokat. Hatalmas vádak hangzanak el az apák és fivérek ellen, hogy maguk erkölestelenek, ellenben leányaiktól és nővéreiktől erkölcsös életet követelnek. Ha ti, apák és fivérek, kalandok után járhatok, — ekkép zeng a vén leány s vele a szerzők szózata, — úgy engedjétek meg a lányoknak és nővéreknek is, hogy bátran követhessék vérük gerjedelmét! Ez a feminista egyenlőség hatalmas csatakiáltása, a mely nem azt ajánlja a férfiaknak, hogy ők térjenek a becsületes élet útjára, hanem azt ajánlja a leányoknak, hogy ők is haladjanak előre a kalandok ösvényén. Így vívható ki a férfiak és nők egyenlősége — a züllésben. Hogy e szózat minél hatásosabb legyen, a szerzők oly hajadon ajkára adják, a ki maga tiszta életű lilium maradt s későn siratja az érzéki gyönyörök elszalasztott éveit. Nem kívánunk a szerzőkkel e feminista jelszó fölött vitába bocsátkozni, de

Bruck Miksa: Zborói vásártér.

Vörös Ernő: Reggel.

A NEMZETI SZALON TAVASZI KIÁLLÍTÁSÁRÓL.

ismételten is utalnunk kell arra, hogy a mű meséjével maguk czáfolják meg programjukat. Hiszen meséjük éppen azt igazolja, hogy törvényesen is elérhető a leány boldogsága s főlöleges a túlságos mohóság. Egyébként is, sem a vén leány alakja, sem tirádája nem áll kapcsolatban a mesével, a hová csak azért csöppent be, hogy a szerzőknek feminista szónoklatokra adjon alkalmat.

Mint a vén leány alakja csak programbáb, úgy a mese többi szereplője sem igazi élő ember, hanem mind csak arra szolgál, hogy a szerzők tételüket igazolhassák. Ezért kell a műben szereplő apának könnyelmű s kalandkedvelő alaknak lenni; ezért kell a fivért úgy festeni, hogy álerényű tuczat-alak legyen, a ki csak gazdag leány után veti magát. Ugyanez okból szükséges, hogy a gazdag leány csunya és szellemtelen legyen. Mindez alak ugyanis annak igazolására szolgál, hogy a szép, szellemes, de szegény leánynak igaz van, ha szabad szerelemre szánja magát. S hogy a szabad érzékiség teljesen elfogadható legyen, a szegény úri leány és a festő közti szerelmet rendkívül szívhez szólón kellett festeni, sok lombsuttogással, pataksobogással, hárfával és énekkel. Ez mind arra szolgál, hogy a romantikus lelkű nézők is érthetőnek találják a mohó vágyak gyors felgerjedését. Az élelmes társ-szerzők számítása azonban csak részben vált be. Az ultramo-

dernek sokallották az édeskés gitár-hangokat, az ódiák meg a feminista program-zenét.

A művet dr. Csathó rendezte kintőn. A szereplők közül Márkus Emilia a vén leány szerepében legnagyobb sikereinek egyikét aratta. Nemcsak feminista kitörésével, hanem még inkább a művön keresztül vitt némajátékával rendkívüli hatást tett. Egy csüggedt lelkű, letört reményű vén leány szomorú alakjában tétova, halk léptekkel, árnyék gyanánt lebegve járt a szín háttérében s felejtethetetlen benyomást tett nézőire. Mellette Török Irma, s az egyre rokonszenvesebben érvényesülő Demjén Róza, valamint Váradi Ili tűntek ki. A férfiak közül Gál és Mihályfi.

Palágyi Lajos.

BÖCKH JÁNOS.

1840—1909.

Folyó év május hó 12-én délután szomorú menet indult ki a Magyar Királyi Földtani Intézet Stefánia-úti palotájából. A verőfényes tavaszi napon sétáló közönség kíváncsian tudakolta, hogy kit kísér örök útjára az a menet, a melyben miniszterek, titkos tanácsosok, a magyar tudományos- és iparvilág előkelő és egyszerű munkásai olyan meghatottan haladtak egymás mellett. Nagysúri Böckh János,

a Magyar Királyi Földtani Intézet nyugalmazott igazgatóját temették abból a fényes csarnokból, a melynek tégláit egy emberöltőn át, a magyar geológusok kicsiny táborának az élén, olyan nehéz küzdelmek árán hordotta össze.

Ha visszaemlékezünk az 1868. évre, a mikor a Magyar Királyi Földtani Intézet a Nemzeti Múzeum szívéből egy keskeny előszobában húzódott meg, és összes szakkönyvei beleférték egy ócska szekrénybe; s ha nézzük ma a földtani intézet fényes múzeumát, a melynek az értéke egy millió koronán felül van és könyvtára 20,000 kötet szakkönyvével 250,000 korona értéket képvisel; s ha látjuk azt a tekintélyes geológusi kart, a mely az elhunyt koporsóját követi: könnyen megérthetjük, hogy miért az a nagy részvét, a mely Böckh János temetésén megnyilatkozik.

Életrajzát s munkálkodásának eredményeit a következőkben foglalhatjuk össze:

A Böckh-család külföldi eredetű s a XVIII. században került Magyarországra. Az 1770. évben Baden nagyhercegségből, a Fekete-erdő tájáról három Böckh testvér költözött el, akik közül az egyik a pozsonymegyei Modorban telepedett meg. Az élesszemű férfi a szomszédos Nagysúr mocsaraira vetette a figyelmét, a vad mocsarakat lecsapoltatta és termőföldké

MEGERÉKEZÉS A FÖGIMNÁZIUM ELÉ.

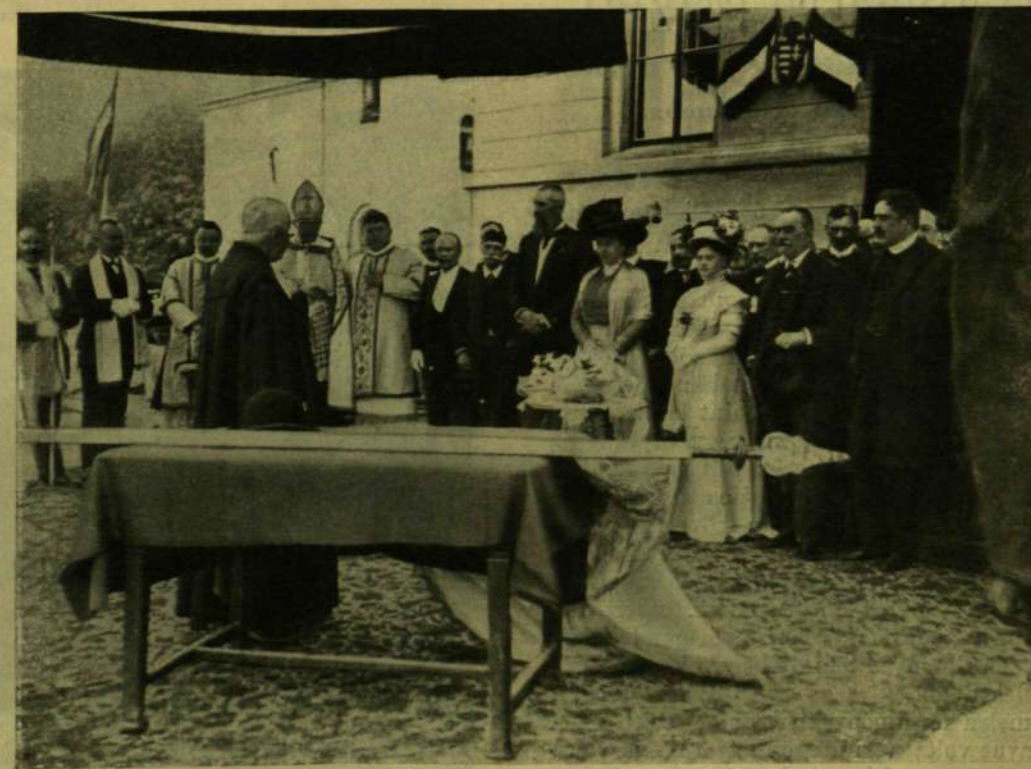

GRÓF APPONYI ALBERTINÉ, A ZÁSLÓANYA, AZ ÜNNEPÉLYEN.

vidékét térképezte, és bámulusan pontos térképeket készített ezen rövid időközben a hatalmas területről.

1868-ban történt, hogy Gorove István, akorában földművelés-, ipar-, és kereskedelemügyi miniszter, fölsimervén hazánk geológiai kikutatásának a fontosságát, föllállította a magyar földtani osztályt, a melyet 1869 június hó 18-án Ő Felsége is megerősített, és pedig Magyar Királyi Földtani Intézet néven. Ennek az intézetnek első igazgatója Prudniki Hantken Miksa múzeumi őr volt, s egyik segédgeológusává Böckh Jánost nevezte ki a miniszter. A mikor 1882-ben Hantken Miksa osztálytanácsos igazgatói állását a budapesti egyetem geológiai tanszékével cserélte föl, Ő Felsége, a magyar király Böckh Jánost nevezte ki az intézet igazgatójává, a kinek most alkalma nyílt, hogy széleskörű szakismeretét és ritka adminisztratív tehetségét érvényesítse.

Vezetése alatt az intézet helyes irányú fejlődésnek indult s mindenfelé elismert tudományos és gyakorlati intézetté vált; 1883-ban bányageológusi osztályt és vegyészeti intézetet, 1890-ben pedig agrogeológiai s talajösméreti osztályt állított fel. Az intézet történetében egyik legfontosabb esemény az, hogy 1899-ben a székesfőváros, a m. kir. kormány

A ZÁSLÓSZENTELÉS.

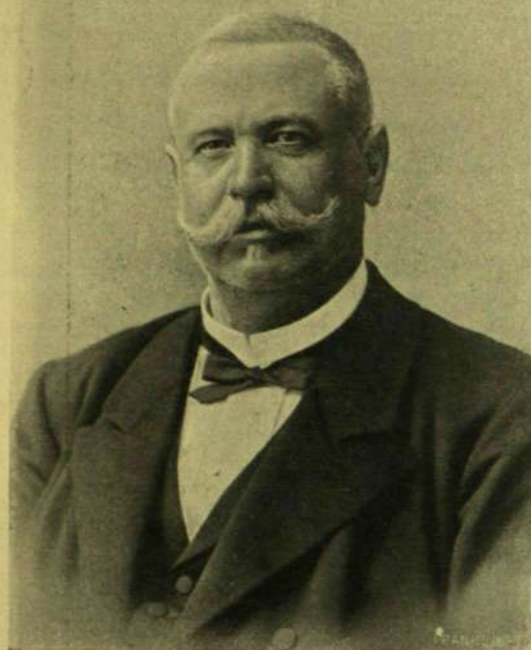
Jelky Gyula fölvétel.

A CZEGLÉDI ÁLLAMI FÖGIMNÁZIUM ZÁSLÓSZENTELÉSI ÜNNEPÉRŐL.

alakította át. Böckh Antal emléket ezért még ma is kegyeletesen őrzi a modori városi tanács. Böckh Antal városi tanácsos egyik gyermeke Böckh Adalbert volt, a ki mint somorjai orvos nagy hírré vergődött a Csallóközben. Ezen hírneves orvosnak a gyermeke volt Böckh János, a ki 1840 október hó 20-án Pesten született. Gimnáziumi tanulmányait Pozsonyban végezte s 1855—1858 között a kremsi mérnökaradi iskola növendéke volt. Minthogy azonban lába eltörtött, otthagya a katonai pályát, s az akkor Eurószerte híres Selmezbánya bányászati akadémiájára ment tanulni, ahol 1862-ben a bányamérnöki oklevelet meg is szerezte.

Ebben az időben a bányászat teljesen az osztrákok kezében levén, a fiatal mérnököt a stájerországi Eisenerz vasbányáihoz osztották be szolgálatra, majd 1864-ben az alsóausztriai Reichenauba neveztek ki bányatisztá. Böckh János kiváló képzettsége csakhamar feltűnt az osztrák szakkörökben, s ezért a bécsi cs. k. birodalmi földtani intézetbe rendelték be, a hol a fiatal mérnök előtt megnyitak a tudományok kapui.

A múlt század hatvanas éveiben hazánk hegységeit még a bécsi úgynevezett birodalmi geológiai intézet térképezvén, a fiatal Böckhöt is hazánkba küldték nyarankint geológiai felvételekre. Ilyképen 1866 és 1867 nyarán Böckh János Eger, Putnok, Monok és Mezőnyárad

BÖCKH JÁNOS.

és Semsei Semsey Andor nagybirtokos áldozatkészségéből az intézetnek saját palotát emeltek, a melyet 1900 május hó 29-én Ő Felsége személyesen nyitott meg *Darányi* Ignác földmívelésügyi miniszter és számos más előkelőség kíséretében. Ez alkalomból Böckh János tartalmas és ékesszóló magyarázattal kalauzolta a hatalmas múzeumban az előkelő vendégeket. Egy szóval 1882—1908 között Böckh János igazgatása alatt a földtani intézet olyan aranyú intézménnyé vált, a melyhez fogható kevés Európában. A mikor azután az intézet minden ízében kifejlődött, Böckh János 1908-ban nyugalomba vonult, hogy helyét átadja Lóczy Lajos egyetemi tanárnak, a világszerte ismert geológusnak, illetőleg Szontagh Tamás főgeológusnak, a ki jelenleg mint igazgató segédkezik Lóczy tanárnak a földtani intézet igazgatásában.

Böckh János Európa legképzettebb geológusai közé tartozott, a ki számos nagy munkát írt a Déli Bakonyról, a Mecsek-hegységről, a Pécs vidéki szénbányákról, és a Krassó-Szörényi Magas-hegységről. Egyik legmaradandóbb érdeme a petróleum-kutatók megindítása. Ő jelölte ki a máramarosvármegyei Szacsal községben azt a pontot, a melynek 500 méteres mély fúrásából 1896 október havában magásra szökött az első magyar petróleum.

Dr. Papp Károly.

MISS RANDOLPH UTAZÁSA.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Irta C. N. és A. M. Williamson.

Jack Winston Lord Lane-nek.

Toulon, Grand Hôtel. December 19.

Édes Montie.

Tizenegyre jár az óra, éjszaka van; és mivel Payne jóvoltából majd a nyakunkat szegték, én pedig tetejébe még gyalogoltam is, nem tudom hány mértföldnyire huzcolva jókora súlyú podgyászt, azt gondoltam talán, hogy jobban szeretnék ágyban lenni, mint levelet írni. De ép ellenkezőleg, semmi vágyam aludni. Gondolatvilágomban változás állt be. Boldog vagyok. Együtt ebédeltünk bájos úrnőmmel; csak ketten voltunk. Majdnem követtem tanácsodat, már-már meg akartam ragadni az alkalmat, hogy nyílt vallomást tegyek, de még tartózkodtam. Mindjárt megmondom, miért, és aztán téled akarom kérni, nem gondold-e, hogy a körülmények tekintetbe vételével helyesen cselekedtem.

Ezeknek a körülményeknek önkénytelen okozója Payne volt; neki köszönhetem azt is, hogy jól megütöttem a fejemet, de ezt csak mellékesen említem. Ma sokkal boldogabbnak érzem magamat, sem hogy illyesmivel, vagy bármely más, balesetünkre vonatkozó részlettel foglal-

kozzam, ámbár legközelebbi levelemben talán az egész ügy lefolyását elő fogom adni. Elég lesz, mielőtt kellemesebb dolgokra térnék át, annyit mondani, hogy a kocsi egy elhagyott réten, az országút magas, meredek töltése alján, innen vagy tizenkét mértföldnyi távolban hever és ott egész biztonságban ellehet holnapig, a mikor korán reggel segítségére fogok mehetni; Mary néni és Jimmy Sherlock valamivel közelebb ide, egymás társaságát élvezik egy falusi vendéglőben; Miss Randolph itt van velem. Ő azért jött, mert a kézesuklója kifczamodott és hozzáértó orvossal gyógyíttatnia kell; én pedig azért jöttem, hogy új kocsireszeket vásárooljak. Természetesen egyesült erővel láttunk dolgunkhoz. Megbízta bennünket a többiek, hogy Toulonból kocsit küldjünk utánuk; de Mary néni visszaríadt a hosszú úttól, mert erős vihar támadt. Miss Randolph nem kaphatott mást, mint hálósobát, és mivel sajgó kézesuklóval nem volt kedve kísérol nélkül a *salle à manger* közönsége között megjelenni, engem felszólított, hogy az ebéd ideje alatt mellette legyek. Nem mint szolgál, jegyezd meg, hanem — bár csupán az alkalommal — mint egyenrangú asztaltárs.

Egy pillanatig kételyeim voltak, Miss Randolphhoz illő dolog lesz-e? De durvaságnak tartottam volna gyermekded lelkületét a helyzet kényességére való utalással megzavarni. Különben az úrnőnek a szolgálatában álló emberhez intézett felszólítást olybá kellett vennem, mint egy király parancsát. És bizonyára lett volna erőm a kísértésnek ellenállni, ha legtovábbról is kielégetlen következményektől kellett volna tartani úrnőre nézve.

Azt mondtam neki, hogy engem nagyon megtisztelt, ha jónak látja társaságot elfogadni. Hozzátettem, hogy tisztességes fekete öltözetet is hoztam magammal. Ezután elmentem, orvost kerestem Miss Randolph számára és kocsi után néztem, mely a többieket elhozná Le Beausset faluból. El nem zárkozhattam a gondolat elől, hogy helyén lenne virágokkal díszíteni az asztalt, melynél életem legboldogabb ebédjéhez készültem ülni. A boltok még nem voltak bezárva és a hotel közelében kiválasztottam néhány gyönyörű La France-rózsát és öt-hat ág üvegázi fehér orgonavirágot, mert valamikor hallottam Miss Randolphtól, hogy ezek kedvencei virágai. De mikor ki akartam fizetni a számlát — három franc járt minden orgonáért, egy-egy franc a rózsáért — csak néhány rézpénzt találtam a zsebemben. Esembe jutott ekkor, hogy Marseilleben utolsó francomat is elköltöttem, de nem sokat gondoltam vele, mert sürgőnyileg rendelttem új pénzküldeményt Cannesba, annak megérkezéig pedig ma éjjel esedékes béremmel reméltem kijöhetni. Most immár a helyzet kissé kényelmetlenné kezdett válni. A virágot el kellett vin-

nem, hogy a főpinczérel arra az asztalra helyeztessem, a hol Miss Randolph társaságában ebédelni szándékoztam. Nem mondhattam, hogy küldjék a hotelbe és ott fizetessék ki az árát, mert ez esetben az összeget másnap bizonyára úrnőm számlájára írták volna. Az est folyamában semmikép sem várhattam tőle esedékes bérem kifizetését. A virágcsokorról azonban semmikép sem akartam lemondani, azonkívül még több készpénzre volt szükségem az éj folyamában. Az volt a tervem, hogy elsőrendű borokat hozatok és elhítem úrnőmmel, hogy az ital, mint *vin compris*, az ebéddel jár. A kereskedőnek tehát bevallottam, hogy nincs pénzem és tudakozódtam, vajjon lehetne-e még nyitva találni valamely *mont de piété*-t. Válasza az volt, hogy a zálogházak legnagyobb forgalma éppen az estéli órákra esik; a legjobbat ez intézetek közül megjelölte és készen nyilatkozott a virágokat visszatértemig számomra fentartani.

Egyetlenegy értéktárgy volt nálam, monogrammos arany ismétlőórám, melyet atyámtól kaptam, mikor Oxfordba mentem. Nem szívesen váltam meg tőle, különösen mivel holnap vissza nem válthatom és csak Cannesból küldhetem el a zálogcsebulát, ha már pénzszel leleszek látva. De nem választhatam más, jobb utat és becsaptam az órát, melyért tíz fontot kaptam francia pénzből. Ezzel az összeggel visszasiettem a virágáruhöz és illatos beszerzésemet diadalmasan vittem a hotelbe. Alig hogy itt a virágokat átadtam a főpinczérnek, kintél még egy-két ekstra ételt rendeltem meg a menü fölül, valamint egy palacszt jégbe hűtött Mumm-öt, czeruzával írt csebulát hoztak nekem Miss Randolphtól. Mellékelve volt Mary néni sürgőnye, hogy ő Jimmyvel a nagy vihar miatt ott maradjon, a hol van és nem hajlandó utrakelni. Hamar megüzentem, hogy kocsi már nincs szükség és szerencsére még elég jókor jött a visszarendelés, mielőtt a kocsi elindult. Azután az a gondolatom támadt, hogy a fenforgó körülmények között jobb volna az éjszakát más szállóban tölteni. Mindent kellőn elrendeztem, holmimat átvittem egy közel levő kis vendéglőbe és a még rendelkezésemre álló húsz percznyi időt fürdésre és öltözködéssre akartam fordítani. Gladstonnak íly czélra, úgy hallottam, csak öt percz kellett, de én minden igyekezet mellett tizenöt percznél rövidebb idő alatt nem boldogultam, mert elhatároztam, hogy kicsipem magamat és mindent elkövetek, hogy asztaltársamnak ne váljak szegényre.

Mínthogy mindig módját ejtem, hogy valahányszor több mint egy éjszakát töltünk valamely városban, útítársaimtól elváltan, külön hotelbe szállhassak, megengedhetem magamnak azt a fényűzést, hogy esténként tisztességesen felöltözködjek. E czélból a kizárólag, mely kocsiszázor minden ingóságom tartal-

GRÓF APPONTIT ÉS NEJÉT VÁRJÁK A CZEGLÉDI PÁLYAUDVARON.

mazza, megfelelő ruhát viszek magammal. Közös szabónk is, édes Montie, nagy dicséretet érdemel és ha az ő tőle való ruhadarabokat felveszem, egészen kifogástalan külsejű vagyok.

A légyott színhelyére, a hotel csarnokába éppen egy percczel a kitűzött idő előtt érkeztem és öt percczel később a lépcsőről láttam lejönni — Őt.

Futólag már több ízben volt alkalmam őt este megpillantani előkelő szállókban, hol diner-re elegánsan felöltözködve szokott menni. Ruhái olyanok, mint ő maga, a legtökéletesebbek. Ma éjjel nem volt kéznél a podgyása egy bőrdöndön kívül, melyet én hoztam el, mindamellett módját találta oly jelmez összeállításának, melyben oly szép volt, mint egy álomkép. Kritikai nözsem talán észrevette volna, hogy a nappal használt ruhájához estélyhez való blúzt viselt, de mivel én férfi és fülig szerelmes is vagyok, csak annyit mondhatok neked, hogy az elegáns jelenség a szememet kápráztatta. Bájját bámulva, nem is gondoltam a magam átalakulására, míg csak észre nem vettem, hogy úrnőm csodálkozva felhúzta szemöldökét.

Éreztem, hogy megdöbben a szívem a kifogástalan szabású mellény alatt. A lépcső utolsóelőtti fokán megállt úrnőm e felkiáltással:

«Ejnye, Brown, milyen gavallér ma; egészen olyan, mint egy...»

Itt megakadt a legkedvesebb piruló arczeal, mint valami csintalan gyermek, ha a felnőt báci kotnyelesséért megcsipkedí arcát. Ki tudtam egészíteni a megszakított mondatot én magam is és nagyon hizelgőnek találtam azt a vélekedését, hogy egészen olyan vagyok, mint egy gentleman. Magyarázatul előadtam, hogy a ruha, melyet igen tiszteletteljes szándékkal vettem fel, eredetileg Mr. Winstoné volt. Lát-szott az arcán, hogy a magyarázat teljesen kielégíti és haladéktalanul helyet foglaltunk az asztalnál.

Le nem irhatom, édes barátom, e pillanat tiszta gyönyörét, a büszkeséget, melyet úrnőm szépsége miatt éreztem, a részegítő, soha nem érzett boldogságot, melylyel ez a váratlan *tête-à-tête* méltán eltölthetett. Ezt félig-meddig talán megérténéd, ha láttad volna, milyen bájos árnyat vetett hosszú szempillája kedves arcára, a mint szemben ült velem a finom ételekkel rakott asztalnál.

Szerencsére minden egyes asztalon volt kisebb-nagyobb virágcsokor; a miénken levő tehát legfeljebb azáltal tűnhetett fel, hogy a többiekénél különb volt. Miss Randolph gyönyörködött benne, kihűzött egy orgonavirágfürtöt és a ruha nyakára tűzte azt oly módon, hogy a szára szorosan érintette a selyemfényű fehér bőrt. Azután, mialatt a *hors d'oeuvres*-t fogyasztotta, hallgatva és láthatólag elgondolkodva ült. Csak a mikor a leveshez láttunk, kezdett ismét szólni.

«Reményilem, nem tart engem sem illedel-

A KRISZTINA-KÖRÚT 99. SZÁMÚ HÁZ UDVARA.

metlennek, sem toladokónak, — így kezdte a kíváncsiságot felcsigázó szavait. — Nem szeretném, ha e tulajdonságok bármelyikét rám lehetne sütni. De bevallom, ön engem eléggé érdekel. Amerikában nincs igazi középosztályunk. Csak teteje és alja van a mi társadalmunknak, olyan, mint a torta, melynek belseje hiányzik. Nálunk lehetetlenség önhöz hasonló egyént találni. Én — oh, nem tudom, hogyan fejezzem ki gondolatomat. Félek, hogy olyas-hoz kezdtem, a mit be nem végezhetek. De lássuk csak, mit *kellene* mondanom. Nem sajnós-e, hogy ennyi értelmességgel, jó modorral és tanultsággal nem juthat oly állásba, a mely kedvezőbbé tenné helyzetét?»

Én e pillanatban úgy vélekedtem, hogy jelenlegi helyzetemnél kedvezőbb egyáltalán nem képzelhető. Mint e levél bevezető sorai-ban meg is írtam neked, hajlandó vagyok hinni, hogy tényleg maga a gondviselés terem-tette ezt a helyzetet, így akarva váratlan mó-don minden elembe tornyosuló nehézséget el-oszlatni. Ime, itt szemben ültünk egymással, idegen nem zavart bennünket (a pinczér nem számít); Miss Randolph kedvezően volt han-golva, érdeklődött, jóindulattal viseltetett irán-tam. Még egy pillanat és kitör belőlem az egész valóság; de egy belső szózat mintha sügta volna: «Nem, ő egyedül van veled ebben a hotelben, éjnek idején. Bizonyos tekintetben ki van neked szolgáltatva. Lovagiatlanul csele-kednél, ha most, midőn az övei úgyszólván cser-benhagyták és a te oltalmadra szorúl, mint

szerelmes lépni fel, kivetkőzve a szolgál szere-péből.» Ez a belső szózat igazat mondott, azt magad is el fogod ismerni.

Elnyeltem szerelmi vallomásomat és hegyébe egy kanál levest; majd megfúltam a keve-réktől.

«Tény, — mondtam elhatározottan és mégis óvatosan, — hogy én — megmondom, mivel oly szíves érdeklődni csekélységem iránt, — nem épen olyan vagyok, a minőnek látszom manap. Szüleim nemes rangúak voltak, bár némileg szerény körülmények között éltek. (Nem mondtam ezzel többet, mint a mi igaz, ugy-e bár? És a mi a szerény körülményeket illeti, viszonylag e kifejezés is alkalmazható bárkire, királytól kezdve lefelé az egyszerű viscount-ig.) Jó nevelésben részesítettek (ez már bizonyos, az Isten áldja meg őket!), de a viszonyok kényszerűsége folytán (az ő szépségének hatása alatt, mikor megpillantottam egy párisi *garage*-ban) el kellett határoznom, hogy a gépszetben való jártasságomat a tudva-levő módon értékesítem.»

«Úgy képelem, — magyarázgatta bájos úrnőm a legédesebb rokonszenv hangján szavai-mat, — hogy elvesztette vagyonát.»

«Csakugyan, — mondtam, arra gondolva, hogy az imént még egészen pénz nélkül állottam és az óram még zálogházban van, — sokkal kevesebb pénzem van most, mint a meny-nyivel neveltetésemnél fogva szükségkép rendelkezmem kellene.»

«Ez igen szomorú dolog, — sóhajtott fel Miss Randolph.

«És mégis — jegyzém meg, — van, a mi megvigasztal. Úgy találom, hogy az ön szolgál-tatában nagyon jó a dolgom.»

(Folytatása következik.)

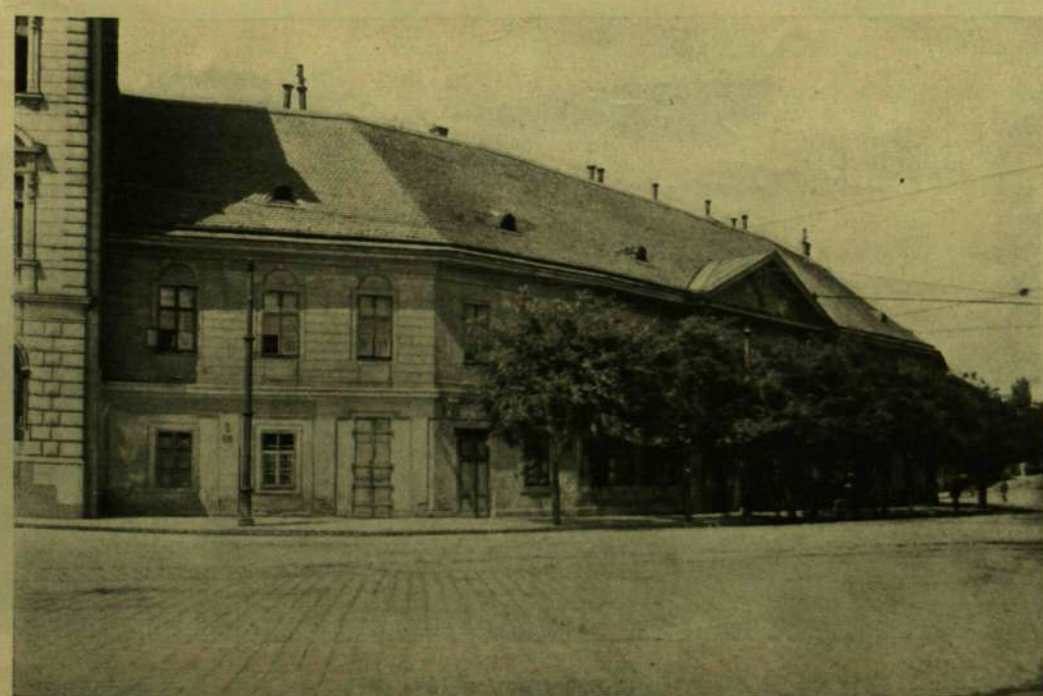
A HÉTRŐL.

Két asszony. Két egyszerű, alanti sorban élt asz-szonyról van szó, a kiknek a nevét csak a rendőri krónika véres eseményei juttathatják bele az uj-ságba, a minthogy ebben a nem előkelő rovatban találtuk is mind a kettőt. Az egyiket Gál Mihály-nának hívták, egy erdőbényei parasztembernek volt a felesége és mikor összetört, véres testtel vitték a kórházba, azt mondta, hogy a létráról esett le, úgy zústa össze magát. A szomszédok rávallottak, hogy nem ez az igazság. Az ura, a garázda ura kizozta halálra a szerencsétlent. De Gál Mihályné nem en-gedett. Haldokolva is ezt lihegte:

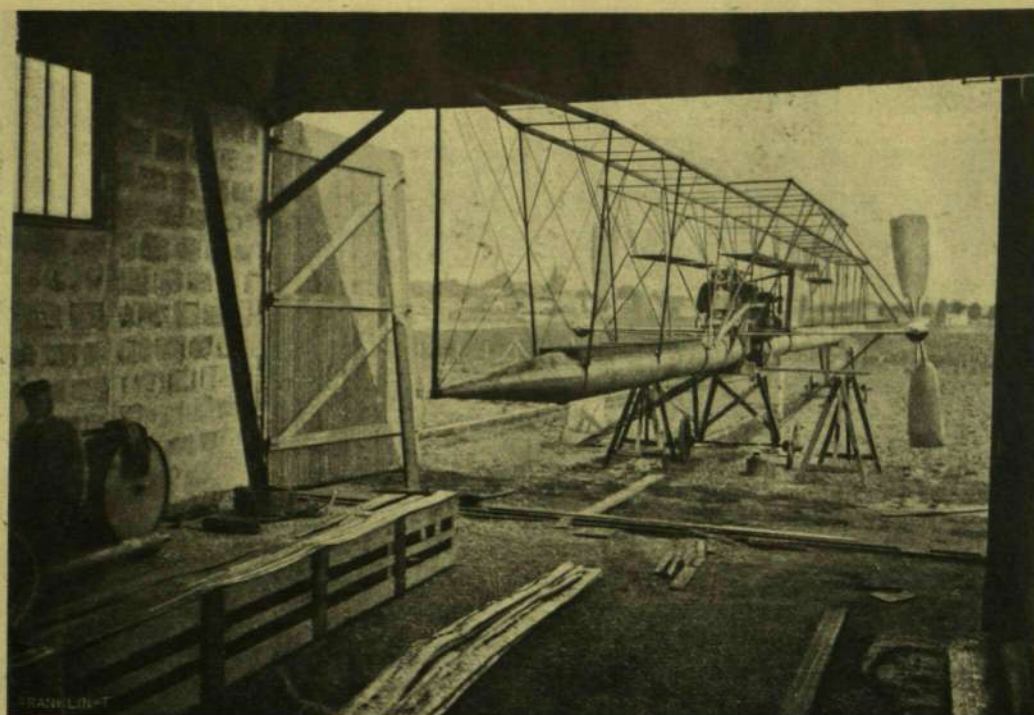
— Hazudnak. Az uram jó ember. A létráról es-tem le.

Pedig a szomszédok nem hazudtak. A szegény Gál Mihályné hazudott a halála órájában.

A másik asszony szintén egyszerű napszámos-asszony volt, öreg Kiss Mihálynének hívták, a sze-gedi kórházban halt meg. A tulajdon fia ölte meg

A KRISZTINA-KÖRÚT 99. SZÁMÚ HÁZ, A MELT ELŐTT MARTINOVICSOT SZÁZ ÉVVEL EZELŐTT KIVÉGEZTÉK.

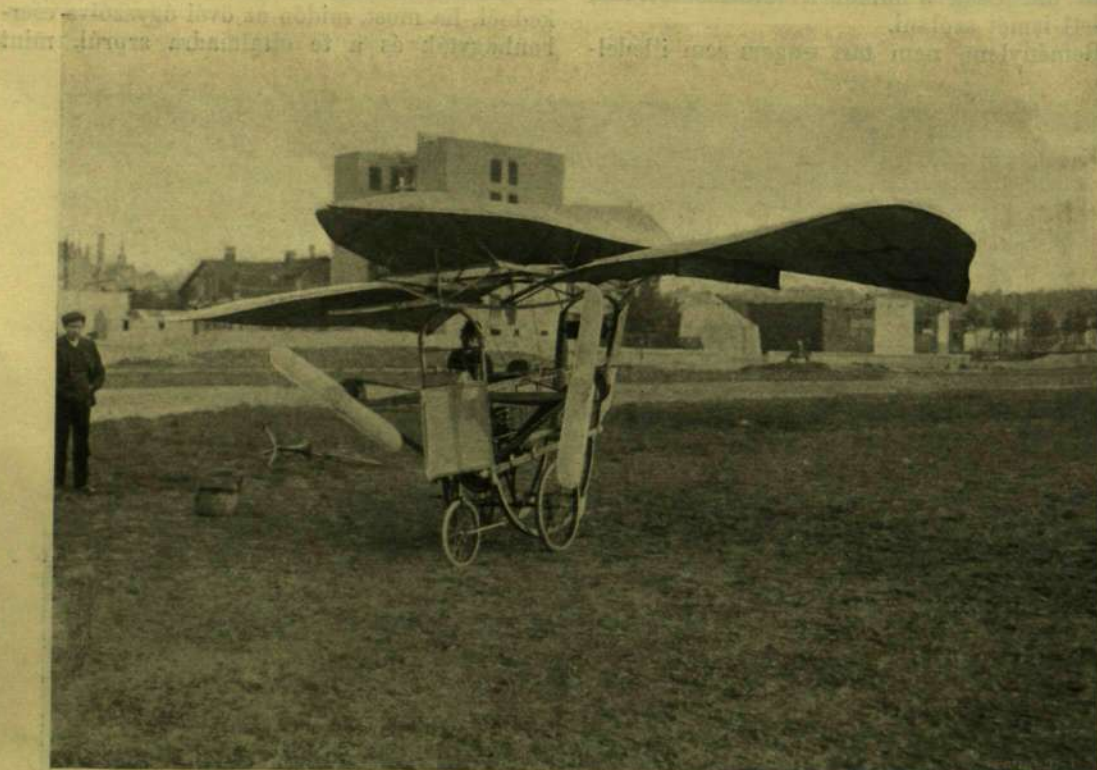

WELLMANN REPÜLŐGÉPEK VÁZA.

részen, megvadult elmével. Az öreg asszony — a fejét patkós csizmával rugdosta össze a fia — már haldokolt, mikor a kórházba bevitték. Csak egyszer tért magához egy pillanatra és akkor ezt mondta: — Ne bántsák a fiamat!

Ezt a *rendőri hírt*, a mely a héten történt Szege-den, már egy pár évtizeddel ezelőtt megírta Jean Richepin és ez a ballada lett a leghíresebb költeménye. Ő *legendának* nevezte el az anyaszívről szóló ezt a történetet. Szegény, immár koporsóban pihenő öreg Kiss Mihályné megmutatta, hogy — nem legenda. Szegény öreg Kiss Mihályné megmutatta, hogy ha anyaszívről, ennek a szívnek a csodálatteiről van szó, nincs az a magas szárnyalású költői lélek, a melynek a leggyönyörűbb gondolatát is egy közönséges napszámosasszony cselekedete utól ne érhetne. Minek ehhez nótát írni? Csak lejegyezzük őket, mert talán ezeket is megilleti egy pár sor, mikor a Molitor Olgákról, Filep Gizellákról és Haverda Máriákról egész bibliotékára való irnak össze a krónikások az emberi lélek dokumentumai gyanánt.

A *cseléd*. Budapest statisztikájának egy adata került a szemünk elé, első pillantásra nem túlságosan érdekes, de valójában igen beszédes és gazdagon jellemző a nagyváros lelkére, erkölcsére és természetére. Azt mondja ez a statisztikai adat, hogy ebben a nem egészen milliós lakosságú városban a házi cselédek száma jelentékenyen nagyobb számszámra: csaknem akkora, mint a segédeké, ipari munkásoké és napszámosoké együttvéve. Relatív több, mint akármelyik nagyvárosé Európában, de abszolút is több, mint például Berlinben, a melynek harmadfélannyi a lakossága, mint Budapestnek. Mit jelent ez? A legegyszerűbb logikával azt kellene jelentenie, hogy Budapest lakossága a legmódosabb egész Európában, mert a cseléd-tartás kényelmét itt engedheti meg a legtöbb család, illetve a legtöbb háziasszony magának. Támogatja ezt a logikát sok más derűs látszaton kívül még az a vele ellentétes valóság is, hogy a lakások, a szobák száma szerint, átlagban sehol se olyan kicsik, tehát a rendben tartásuk nem olyan kevés munkát követel, mint Budapesten. De hát valóban ez-e az igazság? Ugyan-e, hogy Budapest lakossága módosabb, mint Londoné, Párisé, Berliné? Sajnos, nagyon jól tudjuk, hogy egy ilyen állítás csak — tréfának állhat meg. Budapest lakossága e nagyvárosokhoz mérten szegény. Ezeknek egy-egy negyedében több gazdag ember lakik, mint egész Budapesten. Az a vagyoniilag erős középosztály pedig, a mely nyugat kaputálisai a lakosságának zömét adja és polgári erkölcsét megállapítja, minálunk végtelenül gyöngy. De azért cseléd, az kell temérdek és mint az asszonyok állandó panasza mutatja, még ez a temérdek is kevés. A minthogy kevés

STOECKL MONOPLÁNJA.

ÚJABB REPÜLŐGÉPEK.

ról vagy kőbor cigányok sátrai alól hurocolnak be egy-egy bandát, ez nem különös és meglepő. De mikor egy olyan bünszövetkezet tagjai kerülnek a szemünk elé, mint például a szabadkai gyilkosok vagy a galabócsi végredelethamistók, a tisztességes ember gondolatában okvetetlenül felötlik egy kérdés: hogyan történhetik az, hogy ezek az emberek, a kiknek semmiféle ismertető jegy nincsen a homlokukon és kiknek a látható foglalkozása mindnek más, mint a bűn, így meg tudták találni egymást? Hogyan van az, hogy így össze tudtak kerülni kiegészíteni és támogatni egymást? Meg lehetnének az élet tengerének is a maga áramai, a melyeknek a sodra összehozza az egymáshoz való, egymással összeillő elemeket? És ha valóban meg is vannak ezek az áramok, mi az az erő, a mely dirigálja őket? Hogyan sodródnak össze? Mi az, a miről az egyik gazember megismeri a másikat, hogy: no ez az én emberem!? Olyan kitűnő pszichológusok ezek? Vagy az ördög egy csoda-lámpát ad minden kedves hívének, a melynek a fénye bevilágít a szemben jövők szívébe és veséjébe? A felelet ezekre a kérdésekre nagyon egyszerű és a megoldás nem mutat semmi csodát vagy rejtelmet. Az ember azt találja meg az emberekben, a mi benne magában van. A tisztességes ember nem keres és nem is gondol mást az emberekben, mint tisztességet. Ha csalódik vagy csalódnivaló egyszer-mászor, elfordul az illetőtől és visszahúzódik tőle. Ez a harmónia velünk született, szinte ösztönyszerű vágyának elemi megnyilatkozása. Tisztességes és jóérzésű ember csak tisztességes és jóérzésű ember közelében érzi jól magát. Ilyen lesz a barátja és ilyenekből alakul a társasága. Ugyanígy van ez a hibás erkölcs és bűnre hajlamos emberekkel is. Ezeknél is a harmónia törvénye érvényesül. Jól érzik magukat együtt és barátok lesznek, az érzés, a gondolkodás és a fölfogás közösségének kapcsán, még mielőtt czinkosokká tette volna őket valamely bűnnek a közössége. Ez az az *ördög lámpája*, a melynek a világosságánál — a zsák megtalálja a foltját. Nincsen benne semmi misztérium. Az igazsága olyan régi, hogy már egy egész sereg *közmondással* kodifikálódott.

Mene. A Mene története, az eszkimó legényé, a ki a civilizált Newyorkból megvázelt szívvel menekült vissza a civilizálatlan Grönlandba, külső formáiban bizarabb és brutálisabb, de lelkében gazdagabb, és nemcsak megrázóbb, de finomabb is a Rudyard Kipling világhírű Lispetjének a történeténél. Mene, az eszkimó fiú úgy került a művelt világba, hogy Peary, a híres sarkutazó magával hozta az apjával együtt. Az öreg eszkimó hamar

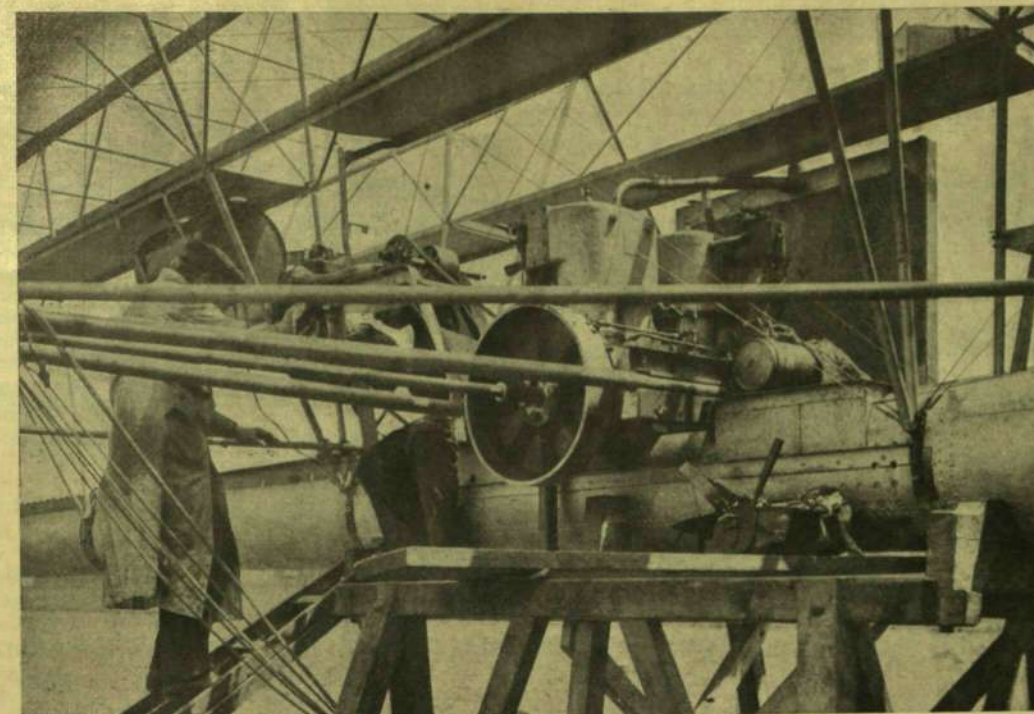
meghalt, Mene, a ki még csak négy esztendő volt, mikor a kulturába került, akklimatizálódott. Főnőtt és egyetemi hallgató lett belőle. Teljes oka és joga volt tehát azt hinni, a mit folyton emlegettek is neki, hogy ő is ember, mint más, még pedig az ember eszményéhez közelebb való ember, mert tanult, művelt, lelkeben és elméjében pallérozott. És Mene boldog volt és büszke volt mindaddig, a míg egyszer — az apjával nem találkozott. Véletlenül találkozott vele. Mert mikor a sírját kereste az óriási város temetőiben, ezt nem találta meg. De egyszer elment a természetrajzi múzeumba és ott megtalálta. Egy üveg szekrényben, a melynek ez volt a felírása: *Egy eszkimó csontváza*. Ez volt az ő édesapja. És akkor Mene megrázkódott, halott-sápadt lett és — elkezdett futni. Mint a hogyan a Kipling Lispet-je futott. És hasztalan fogták meg, hasztalan csitították, hasztalan magyarázták neki hosszasan és bőven, hogy itt semmi gonosz dolog nem történt, Mene sápadt maradt, ráta a fejét és nem szűnt meg ismétlni:

— Én megyek vissza, mert én nem vagyok ti közületek való. Ti megcsaltatok engem. Nem igaz, hogy csak olyan ember lennék, mint ti. A magatok halottjait, a kik olyanok voltak, mint ti, eltemetik és nem teszik múzeumba. Én csak egy szegény vad vagyok és nekem ott a helyem azok között, a kik olyanok, mint én.

És mert öngyilkossággal fenyegetőzött, ha nem mehet, hát eleresztették. És Mene sok tudománnyal, a kultúra teljes ismeretével a fejében, a sok iskolai bizonyítványával a zsebében ment vissza a jégmezőkre, a hol se tudomány, se kultúra, se iskola, a hol alig élt valamiképpen és hol mégis most már egyedül éri otthon magát. És megrokkant szívében örökre ott lesz az az érzés, hogy a mi e szegény, nyomorult, hideg, tudatlan világban kívül van, a temérdek gyönyörű, rendkívüli és csodás dolog, az mind hamisság és nem is fog gondolni belőle semmi másra, mint egy üveg szekrényre a newyorki természetrajzi múzeumban.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A *Budapesti Szemle* most megjelent júniusi füzeté első helyén *Thallóczy* Lajosnak az Akadémia idején nagygyűlésen Kállay Béniről mondott emlékbeszédét közli. Elevenen, erős vonásokkal festett kép ez a kitűnő államférfiről a munkatárs, a személyes barát s a messze perspektívákba néző historikus tollal, — senki sem annyira hivatott Kállayról beszélni, mint éppen Thallóczy s ez az emlékbeszéd fogja legjobban emlékübe idézni a kortársaknak, hogy ki volt Kállay. Heinrich Gusz-

WELLMANN REPÜLŐGÉPEK MOTORJA.

táv Faust-tanulmányainak egyikét közli *Faust az ó-korban* című. Takáts Sándor nagyobb történelmi tanulmányba kezd *Komáromi dalok* a XVI. században címmel, — ez is egyike azoknak a régi magyar katonalevelekből vett képeknek, melyekkel a jeles szerző hírnevét szerezte. *Angyal* Dávid Berzevicsy Albertnek Beatrix királynéről szóló nagy művét ismerteti. A szépirodalmi részben olvashatni *Hall Caine* A főbíró című regényének folytatását *Balla* Mihály fordításában és *Hegedűs* István fordításait Swinburne költeményeiből. *Gragger* Róbert Beck Károly osztrák költőnek a német politikai költészetéhez való viszonyáról írt tanulmánya, *Lanson* Voltaire-tanulmányának fordítása s az *Értesítő* rovat könyvismertetései egészítik ki a füzet tartalmát. A *Budapesti Szemle* Gyulai Pál szerkesztésében s a Franklin-Társulat kiadásában minden hó elsőjén jelen meg; előfizetési ára félre 12 korona, egyes szám ára 2 korona.

A *boldogság vándora*. A vándor, a ki elindult a boldogságot keresni, s ha útja közben virágot talált, vagy ha tüske sebezte, dalt mond róla: *Lampérth* Géza. Magányosan jár útján, nincsenek se társai, se követői, nincs kórusa, a mely útja közben tetszés zajával biztatgatná; a mi virágot talál, a magáé, ha eltéved, magának kell visszatérnie a maga útjára.

A RUSSIE KORMÁNZHATÓ LÉGHAJÓ SÁJKÁJA.

ÚJABB REPÜLŐGÉPEK.

Sokfelé jár, a tenger, Olaszország, a magyar föld sorra adja neki a benyomásokat, [de az eredmény mindig ugyanaz: mindenhol visszamenekül önmagába, a maga lelkébe, örök vágyába az élet idilljei, a szelid enyhe meghatódások, a bensőség-gel teljes apróságok után. A nagyszerű látványokban, melyeket természet és művészet elébe tár, mindig valami hangulatos kicsiség ragadja meg: egy meleg lány szem, egy haza-emlékezés. Lelki dispoziója teljesen lírai, a dolgoknak drámai nagy vonalait alig veszi észre s minden érzésbe olvad benne. S ez az érzés nem viharos, fellegekbe törő, inkább esőndes, magába vonuló, méléző. Formában lehetőleg egyszerű, néha a túlság; kevés szavú, tompa színű, szemérmes. A hideg külső alatt nagy érzékenységeket rejtő ember lírája ez. Ereje a hangulat, ha ezt tud kelteni, teljes a hatása, ha ennek körén túlmegy — pl. ódai hangú hazafiás verseiben — tompa lesz a hangja. Egyik vezérmotívuma a faluról városba vetődött ember visszavágyódása; ez ismétlődik nála minduntalan, a gyermekkor és a szülői ház kedves képeivel kapcsolatban. De van szeme azok iránt az elváltozások iránt is, melyeket a magyar életben a városi élet kifejlődése idézett elő; egy ciklusa érdekes kísérlet ez új jelenségeknek költői értékesítésére s e révén a népdal-forma újjáalkotására. A mi olvasóink előtt nem újság *Lampérth* költészete: ugyszólván szemük előtt fejlődött ki s teljesen fölösleges dolog volna nekik hosszasan ajánlani. Elég, ha tudtukra adjuk az új könyv megjelenését s kiemeljük, hogy ez új könyv sok tekintetben újabb erősödését jelenti hangjának s új oldalokról is bemutatja a nagyszerű költőt.

Képes Budapesti Szakácskönyv. Asszonyainknak már évek óta kedves és hasznos segítőtárs a *Zemplényi Szabó Antónia Képes Budapesti Szakácskönyve*, melynek hasznavehetőségét semmi sem bizonyítja jobban, mint hogy 1896 óta, mikor először megjelent, most már a nyolcadik kiadása kerül közlére. A kitűnő könyv annak köszönheti népszerűségét, hogy a jó, izletes és mégsem drága konyha igényeit tartja szem előtt s szorosan alkalmazkodik a magyar izléshez és a nálunk honos étkezési szokásokhoz. A mit csak magyar szem-száj megkíván, mind megvan benne és pedig úgy, hogy bárki könnyű szerrel elkészítheti utasításai nyomán. A jó szakácskönyv valóságos kincs minden háztartásban s a *Képes Budapesti Szakácskönyv*, a magyar étkezés e valóságos enciklopédiája, már nem egy háztartás egyensúlyának s nem egy ebédlő-asztal állandó békéjének vetette meg alapját.

A *fafaragás* mint házi művészet. *Kardos* Árpád e című igen derék kis munkájának most jelent meg második bővített kiadása. A kis könyv népszerűsége mutatja hasznos voltát: a *fafaragásnak*, mint háziparnak és mint hasznos időtöltésnek vezérfonala, a mely megadja mindazokat a tudnivalókat, melyekkel a faragáshoz hozzáfoghat a kezdő s gyakorlatát tökéletesítheti a haladó. Megismerteti a különböző eszközökkel, a faragásra alkalmas fa-

A BUDAPESTI PÁRISI HÁZ BONTÁSA A KIGYÓ-TÉR FELŐL.

nemekkel részletesen leírja a különböző metszések, szíval, a ki hozzáfolyamodik, azt nem hagyja eszerben semmi tekintetben.

A **Magyar Könyvtár**, Radó Antal immár kulturális jelentőségűvé lett vállalkozása legújabb sorozatában van egy füzet **Kenedi Géza** **Kriminális történetek** címmel, hat nagyon érdekes kis történet, melyek mindegyike a kriminális lélektan egy-egy jelenségére világít rá; továbbá egy füzetben Stein Aurél második közép-ázsiai utazásának leírását találjuk **Halász Gyula** fordításában, a harmadik füzetben pedig dr. **Ozora Lajos** ad gondosan fordított szemelvényeket **Cornelius Tacitus** évkönyveiből.

Messaline-
Radium-
Luisine
Taffet
Selyem
an Seidenfabrikt. Henneberg in Zürich.

A Bór- és Lithion-tartalmu
Salvatorforrás
Kitűnő sikerrel használták
vesebajoknál, a húgyhólyag bántalmánál és köszvényénél, a csukorbetegségnél, az emésztési és légzési szervek hurutjainál.
Húgyhajtó hatású!
Vármentes! Könnyen emészthető!
Teljesen tiszta!
Budapest, Markóczy Ede utca 1. szám.

Újdonság! Törv. védve.
"REKORD" PENZ-TÁRCZA
elszálthatatlan.
Egy darab ből.
Apró pénzek külön mátya.
3. korona
kizárólag csak a készítőnél
Csángó Henrik borsdisműves
Bpest, Múzeum-körút 3. sz.

Új könyvek.

A boldogság vándora. Versek, írta Lampérth Géza. Budapest, Singer és Wolfner.

Képes Budapesti Szakácskönyv. Szerkesztette Zemplényi Szabó Antónia. Budapest, Lampel-Wodianer részvénytársaság; ára 4-80 korona.

A sáfrány mint házi művészet. Ismerteti Kardos Árpád. Második bővített kiadás. Budapest, Franklin-Társulat; ára 1-20 korona.

A **Magyar Könyvtár** legújabb füzetei: 1. **Kriminális történetek**, írta Kenedi Géza; ára 30 fillér. 2. **Középkori utam**, írta Stein Aurél, angolból fordította Halász Gyula; ára 30 fillér. 3. **Cornelius Tacitus évkönyveiből**, fordította dr. Ozora Lajos; ára 60 fillér. Budapest, Lampel-Wodianer részvénytársaság.

Hasmenésre való hajlandóságot gyorsan meg lehet szüntetni. A tejbe viz helyett **«Kufek»** főzetet kell tenni a következés a gyermek rendszeres emésztése és kielégítő fejlődése lesz. A **«Kufek»** a legelőbb táplálék, mert bármely más szertől biztonságban megakadályozza vagy gyorsabban megszünteti a hányás-kékelést, hasmenést és bélhurutot.

Serravallo
CHINA-BOR VASSAL
Egyikünk kiállítás 1906. Legnagyobb kit. ált. Erősítőszert gyengélkedők, vérszegények és lábbadosók számára. Értékesítő: J. Serravallo, Trieste-Barcelona.
Vásárolható a gyógyszerárakban 10 literes üvegekben 4 K 2.80, egész literes üvegekben 4 K 4.80.

Köhögés
rekottesség és hurut ellen haszn.
Rétthy-féle
czukorkát
Fennemtem kivonattal.
Ára 60 fillér.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: **GRIGER ZSIGMOND** királyi tanácsos 70 éves korában Budapesten. — **VÖRÖSMARTY GÉZA** 59 éves korában Tótmegyerén. — **SIMONYI és VARSÁNYI SIMON** ELÉRTÉ az aranyosmaróti törvényszék elnöke 48 éves korában Aranyosmaróton. — **NÉMETH IONÁCZ** dr. gyakori orvos 40 éves korában Budapesten. — **NÉMETH BÉLA** 35 éves korában Rákosszentmihályon. — **MATOLCSY SÁNDOR** dr. váci királyi közigazgató 37 éves korában Budapesten. — **PERGER IONÁCZ** nyug. tanító 58 éves korában Egerben. — **GRIML ISTVÁN** szászabányai gyógyszerész 43 éves korában Szászabányán. — **EDEL ANTAL** nyug. főpátsági számtartó 67 éves korában Győrben. — **SZABÓ ISTVÁN** rektor, segédlelkész, városi és vármegyei képviselő 48 éves korában Törökszentmiklóson. — **BREZNYIK JÁNOS**, főgimnáziumi tanár 33 éves korában Selmeczbányán. — **JELY JÁNOS** szappanosmester 73 éves korában Bicskén. — **JUNG FRIGYES** nyug. altábornagy 86 éves korában Bácsban. — **PETRINT Oszkár** a 65-ik gyalogezred főhadnagya 32 éves korában Munkácsán. — **SCHERER SIMON** 68 éves korában Alibúnarón. — **PONCSÁK JENŐ** rom. kat. tanító Egerben. — **FIALOVSKY LAJOS** dr. nyug. főgimnáziumi tanár Budapesten. — **NAGYPALUGYAI és TURÓCZINÉKI PRATTHY IMRE** Rákospalotán. — **KIM GÁSPÁR** ügyvéd Baranya vármegye árvaszekei ülnöke 67 éves korában Társmajorban. — **VÁNKONYI ÁRPÁD** volt bozovicsi főszolgabíró, az Első Magyar Részvény-Szerződés tisztviselője, 73 éves korában Budapesten. — **BASA JENŐ** festőművész, Basa Péter nyug. állami tanító egyetlen fia, 30 éves korában, Zürichben, hova gyógyulást ment keresni.

Ozv. palóczi Horváth Ödön szül. kaszonjakabfalvi László Berta 74 éves korában Déván. Ozv. RIBÁNSZKY JÓZSEF szül. Weidinger Katalin 79 éves korában Budapesten. — Ozv. GOTTLIB FERENCZ 88 éves korában Nagykárolyban. — **AUBER EDÉNÉ** szül. izményi és dórei Hatos Elma 60 éves korában Mohácson. — **KRÓMY ILONKA**, Krómy József és neje szül. Schloszarik Ida 21 éves leánya Úszdón.

EGYVELEG.

* A gyilkos tevé. Különös módon akarta egy tevé — mint egy Pearse nevű angol utazó egy tekintélyes folyóiratban írja — megölni a gazdáját, a kit valami oknál fogva szerfölött gyűlölt. A tevé-

hajcsár sátrában aludt, mikor egyszer arra ébredt, hogy az egyik tevé óvatosan bedugja fejét a sátornyíláson. Pérehezódott fekvőhelyéről és várta, mi lesz. A tevé vigyázva bement a sátorba, hirtelen rávetette magát gazdájára fekvőhelyére, néhányszor jól meghepergőzött rajta. Ha a gazdájára ott lett volna, okvetlenül agyonlapítja. Aztán kiment a sátorból. — Ha ez igaz, akkor bizonyára érdekes példája az állati ravaszságnak.

Legszébb kivitelt szoba- és szalon márvány kandallók készítésében előadga specialiták Nicora József és Lajos fűtő-, tűz- és fűst-elhárító gépészek (IV., Váci-utca 80.). Régi kandallókat fűtőszerekkel láttnak el; elvállalnak konyhaberendezéseket. Lásd hirdetésüket.

Felhívjuk olvasóink figyelmét Mezei Jenő cipő- és különlegességi üzlet (Kecskeméti-utca 13.) jelen számunkban megjelent hirdetésére.

A nemzetközi arczkép-intézet Bécs, VII., Zieglergasse 26. és ugyanezen intézet Berlinben napról-napra növekedő érdeklődésnek örvendő. Mai hirdetésben ismét oly nagy előnyöket ajánl, a melyeket senkinek sem volna szabad kiaknáztatlanul hagynia. A köszöndívelek halmaza legjobban bizonyítja a cég teljesíthetőségét és jó hírnevét.

Olvasóink bizonyára érdeklődéssel veszik a hírt, hogy a széles körben legelőbbre ismert, régi szolid és jóhírnévű selyemárház: Schwarz Lajos és Tsa (Koronaherceg-utca 11.) selymekben és mosószer-ekben (lásd hirdetés) óriási mennyiséget bocsájt eladásra, meglopó olcsó áron. Az és áru valóban megérdemli, hogy megtekintés. Hölgyközönségünk észszerű gondolkodása, minden kedvező alkalmat kihasználja, sejteti engedi, hogy a cég üzlethelyiségeit mostanában tömegesen fogják látogatni.

A kínaiak már mielőttünk régen ismerték a legfontosabb találmányokat, mint a papír, a porcelán stb. Mesterséges fogakat ott már évszázadok óta ismertek, mert a kínai nagy súlyt helyez fogaira. Hogy fogainkat el ne vesszítsük, elégséges, ha azokat reggel és este egy általánosan használt fogpoló szerrel tisztítjuk, mint a milyen a Sarg-féle Kalodont.

Pulmogen
Világpatent.
(D. R. P. 210.225.)
Magyar 43775. Osztrák 389702.
37033. Angol 18770. Francia 389702.
és a légzőszervek idült
(krónikus) hurutjai ellen orvosilag ajánlott kiválóan hasznos gyógyítómód. A készülék használatára készen zsebben hordható, ára 6 K. Kapható gyógyszárakban és szaküzletekben, a hol nem volna, megküldi a Pulmo-

gen-vállalat, Budapest, VII., Dohány-utca 7. sz. Prospektus ájtalan.

Betegápolás. Ingyen és bérmentve küldi a harmadik és ötödik fenálló és legjobb hírnevű örvendő Keleti J. cég Budapest, IV., Koronaherceg-utca 17. betegápolási tárgyak és higiénikus gummiáruk gyára képes árjegyzékét minden érdeklődőnek. E kiváló, hasznos könyv körülbelül 3000 termésképet rajzol, az illető magyarázatokkal és használati utasításokkal: tartalmaz mindama műszerek és készülékek, melyek a beteg gyógyulására és kényelmére szolgálnak.

Diana sósboros mint házias kapható az egész országban. Köztudomásu, hogy bedörzsölésekre a legalkalmasabb. Nagyon kellemes hűsítő. Az összes fodorászletekben fejdörzsölésre és borotválkozás után arczfeszítkezésre az urak használják. A fájdalomokat azonnal csillapítja. Masszírozásra általánosan minden háznál csak Diana sósboros szert használnak. Egy üveg 44 fillér.

Böröndökben és egyéb szígyártó munkákban elsőrendű specialista a jó hírnevű örvendő 1875. év óta létező szígyártó-, nyerges- és böröndösmester Olbrich L. Budapest, Teréz-körút 6., kinek hirdetésére felhívjuk az olvasó figyelmét.

A főváros egyik előkelő és ismert fogmüsterme a dr. Edelmann József fogorvos és Márta Arthur vezetése alatt álló, Károly-körút 26. sz. alatti fogorvosi és fogtechnikai műterem, melyre felhívjuk olvasóink figyelmét. Bővebbet a hirdetések között.

Kitüntetések egész sorozata érte a Kálmán-féle Biboraprikát, mert ez a legjobb. Árjegyzékét ingyen küld Kálmán József paprikanyereskedő, Szeged, Dugonics-tér 16.

Szerkesztői üzenetek.

Dalolásom. Vergődés. Szabad, határozott ritmus nélküli sorokat írni, minden sorban egy-két főnevet nagy betűvel kezdeni, még nem művészet. Egyebet pedig — egyelőre — nem találunk verseiben.

Visszatértek. Valaki azt súgja nekem. Epedező el-érzékenyülés, banális színekkel, — de valami belső forma csillog benne.

Volt egy álomom. Népdal. Teljesen semmitmondó dolgok, egy eredeti sor nincs bennük.

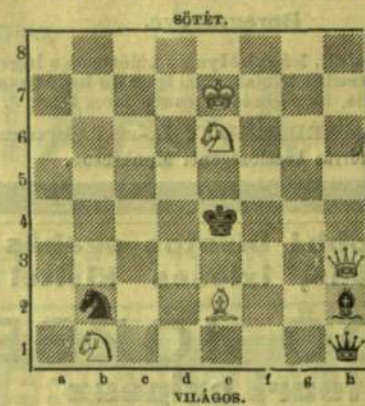
Szerettem egy leányt. Bolcsód előtt. Jó dolgot mindenkől szívesen fogadunk, akár vidéken lakik akár Budapesten, akár van hírneve, akár nincs; rossz dolog azonban nem kell nekünk, bárki írta is. Ép ezért nem közölhetjük verseit.

B. P. H.-hoz. Ez sem közölhető.

Nem közölhetők továbbá: A tavasz halála. Kék és barna szem. — Pegazus ló. — Gondolj reám olykor-olykor. — Bördalokból. (Szomorú. Idegenbe. A mikor láttok.)

SAKKJÁTÉK.

A 2644. számú feladvány Dr. Gold Sámuelről, New-York.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

A 2617. sz. feladvány megf. Przepiórka D.-től, München

1. Vc5-h8 ... Vc7-g3 + 1. ... a63-d2
(a, b) 2. Fc3-d2 + matt.

1. ... Vc7-c4
2. Vh8-h1 + matt.

KÉPTALÁNY.

A 19-ik számban megjelent képtalány megfejtése: **Hátrány tanácsnak is néha jó a vége.**

Felelős szerkesztő: **Hoitsy Pál.**

Szerkesztési iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5.
Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Piros arcz, Piros orr, Piros kéz

sohasem volt divatban és minden nő és férfi igyekszik ezektől a csunya bőrbántalmaktól a szeplő és pattanással együtt megszabadulni a legrövidebb idő alatt. :: ::

8 nap teljesen elegendő, hogy vörös arca, vörös orra, vörös keze hófehér, tiszta és finom legyen. Csakis a hies bőrpóroló szerekhez:

Diana krém-, Diana szappan-
hoz kell fordulni, akkor nem lesz többé piros orra, piros keze, piros arczbőre.

Több mint egy millió köszönő levél igazolja a fenti körülményt.

DIANA-PUDER

pedig arról nevezetes, hogy az arczon egyenletesen tapad, szabad szemmel teljesen láthatatlan; amennyiben pedig teljesen ártalmatlan szerekből van összeállítva, ki van zárva a láthatósága a kékes-szinű arczbőrnek, amely szín olyan nők arczán látható, kik ártalmas összetételű pudert használnak.

Egy üvegtégely Diana-crém (nappali és éjjeli használatra) 1 kor. 50 fill.
Egy üvegtégely Diana-crém (csak éjjeli használatra) 1 kor. 50 fill.

Egy nagy darab Diana-szappan 1 kor. 50 fill.
Egy nagy doboz Diana-puder szarvasbőrrel együtt (fehér, rózsaszín, vagy sárga színben) 1 kor. 50 fill.

Kapható egész Európában a gyógyszárakban, drogériákban és parfümeriákban. Aki nem tudja saját helységében beszerezni, az rendelje meg a központból:

ERÉNYI BÉLA gyógyszerész Budapest, Károly-körút 5.

(A legkisebb megrendelés is fordulópóstaival utánvétellel eszközöltetik.)

Ha fáj a feje — ne tétovázzék, hanem használjon azonnal Beretvás-pastillát

mely 10 perccel alatt a legmarkesebb migraint és fejfájást elmulasztja. — Ára 1 korona 20 fillér. — Kapható minden gyógyszerárban. Készíti **Beretvás Tamás** gyógyszerész Kispesztén. * * * * * Orvosok által ajánlva. — Három doboznál ingyen postai szállítást.

BERKETZ ISTVÁN UTÓDA

*** kelmefestő és vegytisztító gyára ***

Budapest, IX. ker., Kinizsy-utca 14. szám.

Cégtulajdonos: Kovács Endre.

Kitünteté: Páris, Bécs.
— Budapest, Szeged.
Alapítvány 1864.
Telefon 63-36.
Videki megbízások pontosan teljesítettek.

Gyűjtőtelepek:
— Andrássy-út 50. szám.
— Lipót-utca 18. szám.
— Isabella-utca 66. szám.
— Rákóczi-út 78. szám.
— Ulloi-út 30. szám.
— Váci-utca 51. szám.

KERBER HENRIK

villanyerőre berendezett

szőnyegporló, megóvó
és javító intézete.

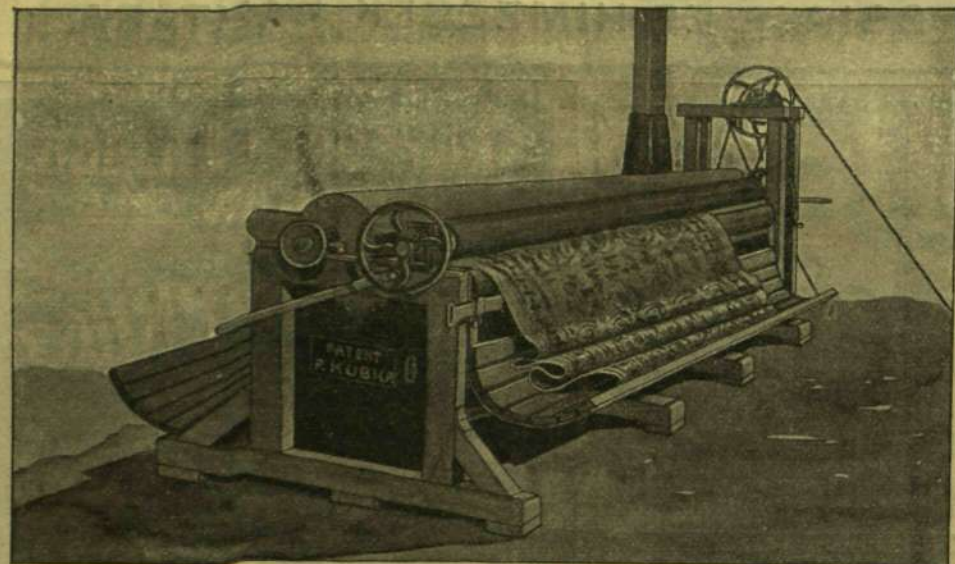
Telep VIII., Nap-u. 10. Iroda: VIII., Gyöngylyuk-u. 7.

Elvállal lelkiismeretes és pontos kiszolgálás mellett szőnyegtisztítást, megóvást és javítást.

Szőnyeg-megóvásra száraz és szellős helyiséggel rendelkezem.

Ugyszintén elvállal ablak-, lakástisztítást, szobabeesztést, valamint lakások pormentesítését és biztos féregmentesítését.

Telefonértesítésre (telefonsz. 53-55) azonnal hához küldök.

OLBRICH L.

szilgyártó, nyerges és bőrűdős

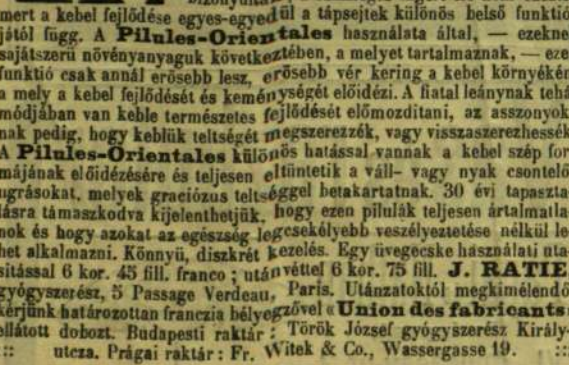
Bpest, VI., Teréz-körút 6.

Dús raktár lovagló-, hajtó-, vadász-, utazási és sport-cikkben.

Alapítva 1876. Árjegyzék ingy.

A kebel fejlődése.

A művészet, melyről szép kebel lehet elárni. Páris asszonyai és minden ország elegáns hölgyei előtt, a **Pilules-Orientales**-t (keleti pilulákat) használják — jól ismert. Csak a helyes kezelés feje ki előnyös befolyást a kebel fejlődésére és erősítésére és ebben a tekintetben a **Pilules-Orientales** oly hírnévre tettek szert, amely kizárja, hogy ezeket más preparátumokkal, mint: puder, liszt stb. hasonló megkíséreléssel összehasonlíthassuk. Kiváló alkalmasított szerek, mint: balzsam, pomádé, frottozás és mindennemű készülékek hatástalanoknak bizonyultak; a szükséges ingert elő nem idézték mert a kebel fejlődése egyes-egyedül a tápszekrény különös belső funkciójától függ. A **Pilules-Orientales** használata által, — ezeknek sajátos növényanyagok következtében, a melyet tartalmaznak, — ezen funkció csak annál erősebb lesz, erősebb vér kering a kebel körékén, amely a kebel fejlődését és keményítését előidézi. A fiatal leányoknak tehát módjában van kebel természetes fejlődését előmozdítani, az asszonyoknak pedig, hogy kebelük teltségét megőrzessék, vagy visszahozhassák. A **Pilules-Orientales** különös hatással vannak a kebel száp formájának előidézésére és teljesen elüntetik a váll- vagy nyak csontelügrásokat, melyek graciózus teltséggel betakarítanak. 30 évi tapasztalásra támaszkodva kijelenthetjük, hogy ezen pilulák teljesen ártalmatlanok és hogy azokat az egész legcélszerűbb veszélyeztetése nélkül lehet alkalmazni. Könnyű, diszkrét kenőcs. Egy üvegcse használata után 6 kor. 45 fill. franco; utóvettél 6 kor. 75 fill. **J. R. RAYLE**, gyógyszerész, 3 Passage Vendôme, Páris. Utazásoktól megkímélendő, kérjünk határozottan francia bélyegzővel a **Union des fabricants** ellátott dobozt. Budapesti raktár: Török József gyógyszerész Király-utca, Prágai raktár: Fr. Witte & Co., Wassergasse 19.

Nincs többé elgörbült test!

Ha az én utól nem ért, a legismertebb orvosok által ajánlott Orthopéd-támasztó fűzőmet használja. Mesésen könnyű és hygienikus! Vattázás nélkül elfüdi az egész elgörbült. Férdek, nővére használandó iskolás gyermekeknek nélkülözhetetlen mentő- és óvóeszköz! 30 éven álló tapasztalat és miniatűrben a legköltségteljes technikai kivitelben és mérsékelt árk mellett készülnek, továbbá: egyenestartók, járókézürekek, málábák és műkezek, cs. és kir. szab. **KELETI**-féle sérvkötők, haskötők.

Uj! Gummi-göröserharisnyák varrat nélkül, valamint a betegpólishoz szükséges eszközök. — Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

KELETI J. orvos-sebész műszerek és gummiárnyékok-gyára : Budapest, IV., Koronaherceg-utca 17. szám.

Fogorvosi- és fogtechnikai műterem

Budapest, IV., Károly-körút 26., I. emelet

FOGAK

és teljes fog-sorok szájpadiás nélkül. Aranyfogkoronák, aranyhidak és mindennemű kauszok fogazatok, melyeket a szájból kivontat nem kell. A gyökereket eltávolítva főtölösleg. Tartós porcelán- és arany-tömések. Foghúzás teljes érzéstelenítéssel, 10 évi jóállással. Videk 1 nap alatt kielégítenek, megvárhatják. — Mérsékelt árak.

Dr. EDELMANN JÓZSEF és MÁRFAI néhai dr. Neufeld D. fogorvos volt techn. assistense. (Léft.)

HOMOK — ARANY

A legjobb és legolcsóbb építőanyag a homokból cementtel vagy mészzel készült falazóteglák, tetőesetők, járdák és padlólap stb. dr. Gaspary rendez. szerint előállítva. Dr. Gaspary kézi vagy erőhajtásra berendezett gépeivel vagy formáival a legkülönbözőbb anyagokból a 228. számú ismeretesi brosjára ingyen. Levegőszívó és nyomtatványok magyar nyelven. **Leipzig Cementindustrie, Dr. Gaspary & Co. Markgrafstr. 12, Leipzig** mellett (Németország).

ALSÓ-TÁTRAFÜRED

GYÓGYFÜRDŐ.

940 méternyire a tenger színe feletti magasságban, a Magas Tátra gyönyörű fényvesseli közepén fekszik. Nyitva június 1-től szeptember 15-ig.

Gyógyeszközök: Lápfürdője, kapcsolatosan a havasi levegővel, páratlan hatása a legtöbb női bajnál. Mint klimatikus gyógyhely versenyre lép már 900 méter magasságánál fogva bármely más elsőrangú hasonló teleppel. — **Vízgyógyintézete,** külön a nők és külön a férfiak részére. — **Vízgyógyintézete,** pontosan szabályozható zuhanyokkal, villamos fürdő, gőzfürdő stb. Kifüggetlenül van berendezve. — **A szénsavas fürdők** — dr. Wagner-féle — kátszálakkal lesznek előállítva. — **Fenyőfürdők** készítése csakis a törpefenyő friss hajtásai lesznek felhasználva. — **A belégzési gyógy mód** (inhalatio) használatára két fülke van berendezve, melyeknek levegőjét porlasztott sóoldattal és fenyőkivonattal telítik. **Mászás és villanyozás** fürdőorvosilag alkalmazva. : : : Fürdőorvos **Dr. PAPP SAMU,** megyei tb. főorvos.

Gyógyjavallatok: Különösen mindennemű idült női bántalmak, vérszegénység és sápkór, izom- és ízületi csúsz, bél- és gyomorbetegségek és mint utógymógód más, kül. hévízfürdők után. **240 legnagyobb kényelemmel és villamos világítással** berendezett szoba és káminó vendéglő. A vendégek tetszésük szerint ételnek és italnak vagy teljes penzióba. Nemzeti zenekar, kávéház, gyönyörű bel- és külföldi lapokkal, gazdagon felszerelt könyvtár, croquet, lawn-tennis és kugló-pályák stb. Hegyi kánuok, hátaslovak, bérkocsik mindig kaphatók. Tömeges kirándulásoknak rendkívül érengedmeny. M. kir. posta-, távirat- és táv- Tulajdonos a Késmárki Bank beszedő-hivatal Alsó-Tátrafüred. Részvény-Társulat. Vasúti állomás: Poprád-Felka, onnan villamos vasút vezet a fürdőbe. — Tudakozódást vagy lakásmegrendelést az alulírt fürdőigazgató-sághoz, kérünk czimezni: **HORTI VALÉR** fürdőigazgató, Alsó-Tátrafüred Szepesem.

Betegtoló-kocsik

rokkantak és lábadozók számára. — Utazás és szobában leendő használatra. Jótállás mellett a legjobb kivitelben, eredeti : : gyári árban szállít : : **KELETI J.** orvos-sebész műszerek és gummiárnyékok-gyára Bpest, IV., Koronaherceg-utca 17. : : Képes árjegyzék ingyen és bérmentve. : :

5 KORONA

egy pár elegáns szürke és barna színben

Mezei Jenő

saját készítményű cipő áruházában Budapest, IV., Kecskeméti-u. 13.

HALL-fürdő. Felső-Ausztria.

Elsőrangú jódbróm-fürdő. Európa legrégebbi és leggyógyhatásosabb jódforrása. — Idény: május 1-től szeptember 30-ig. Feltérítelmek és prospektus küld a Fürdőigazgató-sághoz. Dr. Gerstl szanatóriuma télen is nyitva van.

VASÁRNAPI UJSÁG

24. SZ. 1909. (56. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ HOITSY PÁL.

FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN.

BUDAPEST, JUNIUS 13.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám ára 40 fillér.

Előfizetési feltételek:

Egész évre — 16 korona. Félévre — 8 korona. Negyedévre — 4 korona.

A «Világkronika»-val negyedévenként 80 fillérrel több. Külföldi előfizetésekre a postailag meg-határozott viteldij is esatolandó.

NAGY ŐSFOGLALKOZÁSUNK ÁTALAKULÁSA.

A KI LÁTTA az ideai tenyészállatkiállítását, mind azt mondja, hogy ilyen még nem volt Magyarországon. Az ekképen nyilatkozik természetesen legnagyobb részt arra gondolnak, hogy háromezret meghaladó számú ki-váló tenyészállatot nem lehetett még eddig együtt látni a Tattersall területén. Késégtelenül igazuk is van ezeknek az uraknak, mert hiszen 3826 állatot olvashat össze a türelmes érdeklődő a kiállítás sátoráborában. A lovas

ember 143 szebbnél-szebb hidegvérű lóban, a szarvasmarha-tenyésztő 1685 szép szarvas-marhában gyönyörködhetik és a kit a juh-vagy sertésenyésztés érdekel, 1054 birkában és 944 rőfögő jószágban gyönyörködhetik. De más, mélyebben járó gondolatok is kelnek az állatkiállítás nagy sátoráborának láttára. Ön-kénytelenül emlékünke nyomulnak a mi drága Herman Ottónknak örök becsű fejtegetései, a melyekkel a magyarok nagy ősfoglalkozásáról írott legutolsó nagy munkájában arra a szo-ros kapcsolatra hívja fel a közfigyelmet, a mely az állattenyésztés és nemzeti fejlődésünk kö-

zött fennáll. Ki ne fogadná el ezek után ter-mészetes igazságot, hogy a szabadban tanyázó, hideget, forróságot, árvizet és szárazságot min-den védelem nélkül álló marhával foglalkozó nép csak edzett, igénytelen és minden viszon-tagsággal bátran szembeálló erkölcsű lehet-tett? Ki ne találná természetesnek, hogy az ilyen állatokkal bánó marhahajtókból a nem-zeti védelemnek olyan kemény harcossai rek-rutálódhattak, mint a hajduk, a kiknek nevét Takács Sándor érdemes történettudósunk egye-nesen a német szájjal elferdített hajtó-ból származtatja. És azután, látva az ideai tenyész-

AZ ORSZÁGOS TENYÉSZÁLLATKIÁLLÍTÁSRÓL. — MAGYAR TÖRZSGULYA. (A mezőhegyi ménesbirtok tenyészete.)